

Ceza muhakemesi suç şüphesiyle başlıyor. Ondan sonraki süreç:

- 1) Soruşturma aşaması
- 2) Kovuşturma aşaması
- 3) Kanun yolları

-Ciddi bir durum varsa araştırılmak zorundadır, delilleri toplamak zorundadır. Şüphelinin lehine olan deliller de toplanmalıdır. Çünkü amaç maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır.

-Soruşturma aşamasında kişi **şüphelidir**, kovuşturma başladığında şüpheli **sanık** olur. Kesin karar(hüküm) verildikten sonra da **hükümlü** olur.

-Soruşturmayı savcı yönetecek. Gerekirse delillere göre arama veya diğer koruma tedbirleri alınacak. Daha sonra gerekirse gözaltına başvurulacak. Ancak buna da en son başvurulacak. Burada avukat vekilinin yanına gelecek. Savcı tutanak yazdıracak, delilleri suçla ilişkilendirecek. Maddi manevi unsurlar oluşmuş mu ona bakacak. Hakim de eğer bir eksiklik yoksa iddianameyi kabul edecek. Yoksa iade edecek. Daha sonra polis ve kolluklara haber verilecek. Buna da **tensip zaptı** deniyor. Duruşma yapılacak.

-Kamu davasının açıldığı ana kadarki süreç **soruşturma aşamasıdır**.

-İddianamenin kabulünden hükmün kesinleşmesine kadarki süreç **kovuşturma evresi**.

-Dava zamanaşımı süresi dolana kadar açık kalır, bu süre **40 yıldır**.

● **TANIMLAR:**

-Müdafi: şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukat.

-Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı.

-İfade alma: şüphelinin kolluk görevlileri veya cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili dinlemesi

-Sorgu: şüpheli veya sanığın hakim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesi

-Malen sorumlu: yargılama konusu işin hükmü bağlanması ve kesinleşmesinden sonra hükmün sonuçlarından etkilenecek veya katlanacak kişi.

● **KIYAS:** Ceza muhakemesinde kanun boşluğu mümkün olduğundan kıyas da mümkündür. Ancak sınırlayıcı hükümlerle, istisna hükümler kıyasla genişletilemez.

• Muhakeme hukuku kuralları derhal yürürlüğe girer.

● **TEMEL İLKE VE HAKLAR**

-**Hukuk devleti ilkesi**

-**İşkence ve kötü muamele yasağı**

-**Ölçülülük:** temel hak ve özgürlükler kanunla ve o hakka ilişkin maddede belirtilen sebeplerle ve ölçülü olmak koşuluyla sınırlanabilir. Diğer bir yönü ise elde edilmek istenen sonuç ile kullanılan araç arasında bir denge olması zorunluluğu.

-**Adil yargılanma hakkı:** 1)**Silahların eşitliği:** kovuşturma sürecinde her iki tarafın da eşit imkanlara sahip olması. 2)**Çelişmeli yargılama ilkesi:** birinin diğerinin ispat vasıtasına etki edemediği ya da diğerinin ispat vasıtasını sorgulayamadığı veya denetleyemediği durumlarda biz o yargılamanın çelişmeli olduğundan bahsederiz. 3)**Dürüst işlem ilkesi:** devletin dürüst olma yükümlülüğü. 4)**Meramı anlatma ilkesi:** Yargılanan tarafın taleplerini veya tezini ortaya koyabileceği hususları mahkeme önünde mahkeme bakımından dinleme yükümlülüğü getiren bir ilke. 5)**Makul sürede yargılama ilkesi** 6)**Masumiyet karinesi** 7)**İsnadı ve hakları öğrenmek:** şüpheliye, sanığa veya ilgiliye hangi suç sebebiyle bu işlemin yapıldığı ve işleme karşı hakları belirtilir. 8)**Savunma hakkı:** müdafiden yararlanmak. 9)**Nemo tenetur:** Kişinin kendisinin veya yakınlarının suçlanmaya zorlanamaması. 10)**Tarafsız ve bağımsız bir mahkeme önünde yargılanma** 11)**Ne bis in idem:** Bir fiilden dolayı birden fazla yargılama yapılması ve hüküm verilmesi yasaktır. Aynı güvence takipsizlik kararına da verilmiş durumda. Yeni delil elde edilmedikçe ve bu konuda sulh ceza hakimi tarafından dav açılabilir diye karar verilmedikçe dava açılmaz

-**Soruşturma ve kovuşturmanın kamusalılığı:** Cumhuriyet savcısı dava açma tekeline sahip kamusal bir makamdır. Ancak cumhuriyet savcısı yanında suçtan zarar görenin tali bir dava açması mümkündür.

-**Soruşturmanın ve kovuşturmanın mecburiliği:** istisnaları mevcuttur.

• **Şekle ilişkin ilkeler**

-**Gizlilik ve yazıllık:** Soruşturma işlemleri gizli olarak gerçekleştirilir. Soruşturma evresindeki bütün irade açıklamaları yazılı olarak yapılır. Sözlü olarak yapılanlar sadece gecikmesinde sakınca

bulunanlardır. Kovuşturmada ise tam tersidir, alenilik ve sözlülük geçerlidir, zorunlu kapalılık halleri bunun dışındadır.

-Davasız yargılama olmaz: Herhangi bir ceza davasının konusunu o davayı açan talep belirler.

• **İspata ilişkin İlkeler**

-Delillerin doğrudan doğrualığı veya vasıtasızlığı: Hükmü veren hakim hükmünde dayandığı ispat vasıtalarıyla birebir temas etmelidir. Hakim hükmünü duruşmada önüne getirilmiş ve tartışılmış delillere dayandırabilir.

-Delillerin kolektif olması: İspat vasıtasının bütün süjeler tarafından gözlemlenebilir, denetlenebilir ve tartışılabilir olması gerekir.

-Şüpheden sanık yararlanır

-Serbest ve vicdani delil

● **Ceza Muhakemesi Teşkilatı**

• **Yer bakımında yetki:**

-İstanbul Bölge Adliyesinin yetki alanı İstanbul, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli. Bu 4 ilden birinden bütün ceza mahkemeleri bakımından istinaf incelemesi yapmak ve kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirmek.

-Yargıtay: 1-Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen bütün kararların temyiz incelemesi 2-Kanunların doğrudan temyize tabi tuttuğu yani ilk dereceden istinafa gitmiyor doğrudan temyize gidiyor 3-İlk derece mahkemesi sıfatıyla yaptığı yargılamalar 4-Görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözer:

a) Farklı bölge adliye mahkemelerinin yer bakımından yetki sahasındaki mahkemeler arasında görev veya yetki uyuşmazlığı çıkarsa Yargıtay çözer

b) Aynı bölge adliye mahkemesinin yetki sahasındaki iki mahkeme arasında bir uyuşmazlık çıkarsa çözecek mercii Bölge Adliye Mahkemesidir

C) Aynı ağır ceza mahkemesinin yetki sahasındaki iki mahkeme arasında uyuşmazlık çıkarsa çözecek mercii ortak yüksek görevli ilk mahkemedir. Dolayısıyla o mahkeme ağır ceza mahkemesidir

D) Aynı bölge adliye mahkemesinin yetki sahası içerisindeki mahkemeler arasında yetki uyuşmazlığı çıkarsa BAM çözer

E) İki BAM arasında yetki uyuşmazlığı çıkarsa yargıtay çözer

F) Farklı BAMların yetki sahası içerisindeki iki mahkemeden yetki uyuşmazlığı çıkarsa yine yargıtay çözer. Yani İstanbul ağır ceza mahkemesi (İstanbul BAM) ile Gebze ağır ceza mahkemesi (Sakarya BAM) arasında bir uyuşmazlık çıkarsa iki ağır ceza mahkemesinin yetki alanında kaldığı BAMlar farklı olduğu için bir yukarı çıkıyor ve Yargıtay çözer diyoruz

-Nerede bir mahkemeden söz ediyorsak yanında bir de başsavcılık vardır. (Yargıtay, BAM, ceza mahkemesi)

-BAM'lar: 1-Kendi yetki alanına giren mahkemelerin verdiği kararların istinaf incelemesi 2-Mahkemeler arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözer.

-İlk Derece Mahkemeleri: Kural il merkezidir. Her ilde bir asliye ceza ve ağır ceza kurulur. İş yoğunluğu dikkate alınarak birden fazla şube kurulması mümkün. -Başsavcılık teşkilatı ceza mahkemesi yanında kurulur. Eğer HSYK uygun görürse başsavcılık vekil veya vekilleri ve yeteri kadar cumhuriyet savcısından oluşur. Başsavcılıklar hem yargısal hem idari işler görür.

-Sulh Ceza Hakimliği: Hakimlik ve mahkeme birbirinden farklı müesseselerdir. Mahkemeden bahsettiğimizde kovuşturmadan bahsediyor olmamız lazım, hakimlikse bir teşkilatlanma değil bir faaliyetin adıdır. Bir de mahkemesiz hakimlik olarak nitelendirilen sulh ceza hakimlikleri vardır. Ana işleri teşkilat kanunda, soruşturma evresinde ihtiyaç duyulan hakim kararlarını vermek şeklinde belirtilir. -Prensip olarak ağır ceza mahkemesi nezdinde kurulurlar.

-Mülahakat Adliye: Mülahakat ekli demektir. Yani tam bir mahkeme teşkilatı olmayan fakat bir tam mahkemeye iştirilmiş adliyelere denir. Ağır ceza mahkemesi olmayan asliye ceza mahkemesiyle kurulmuş bütün adliyeler böyledir.

-Barolar: Zorunlu müdafilik gerektiren durumlarda görevlendirme gerçekleştirir.

-Adalet Bakanlığı

● **Ceza Muhakemesi Süreci**

Suç şüphesi öncesinde muhakemenin işleyişine yarayan işlemler varsa bunlar birer ceza muhakemesi işlemi değil önleyici işlemdir. Suç şüphesi bir ihbarla veya şikayetle başlayabilir. Soruşturma makamı tarafından kendiliğinden öğrenilebilir. Bir önleyici işlemin icrası sırasında ortaya çıkabilir. Örneğin bir önleyici arama sırasında çantanızdan esrar çıkabilir.

-Soruşturma evresinde yetkili makam cumhuriyet savcılığıdır.
-İddianamenin düzenlenmesiyle birlikte ara muhakeme dediğimiz aşamaya geliriz. İddianamenin sunulmasıyla kabulü arasındaki zamana tekabül eder. İddianame kabul edilmediğine göre hala soruşturma evresindeyiz. Özelliği şudur, hala soruşturmadayız ama dosya mahkemenin önündedir. Ama yapabileceği işlem bir tanedir. İddianameyi kabul edecek veya reddedecek. 15 gün içinde kabul veya reddetmezse zımnen kabul etmiş sayılır ve dava açılır. Mahkeme iddianameyi iade ederse denetimi için cumhuriyet savcısı itiraz yoluna başvurabilir.
-Kovuşturmadan kast edilen iddianamenin kabul edildiği andan başlayıp kanun yolları da dahil hükmün kesinleştiği (a)kanun yolları kapalıdır, b)kanun yolu açıktır ama istinaf ve temyize başvurulmamıştır c)kanun yolu açıktır ve istinaftan veya temyizden onanır) ana kadar geçen zaman dilimi.

● Muhakeme Koşulları (Engelleri)

Bazen suç şüphesi ortaya çıkmasına rağmen davanın açılması birtakım ek koşullara bağlanmıştır. Bazen de ek koşul yoktur fakat dava açılmasından sonra yargılamanın devam edebilmesi için birtakım koşullar sayılır. Bunlar muhakeme koşullarıdır.

1) Dava koşulları: Şikayet, İzin, Talep, Süre, Karar 2) Yargılama koşulları

• Dava Koşulları

-**Şikayet:*** (Sınavlarda çok sorulur) Takibi şikayete bağlı suçlarda şikayet bir dava koşuludur. Bizatihi korunan hukuki değeri taşıyan mağdur veya onun temsilcisi durumundaki suçtan zarar gören şikayet hakkına sahiptir. (Suçtan zarar gören: korunan hukuki değerini bizatihi taşıyıcısı kimse suçtan zarar gören de olur.)

Ne şekilde yapılır ?: Doğrudan yazılı olarak veya tutanağa geçirilmek suretiyle sözlü olarak ifade.
Nereye yapılır ?: Cumhuriyet başsavcılığına, kolluk makamlarına, valilik veya kaymakamlığa (mülki amirler), mahkemelere, kamu kurumu tarafından görülen işlerle ilgili olduğunda kamu idaresine, yurt dışında işlenmiş ve Türkiye’de soruşturması ve kovuşturması mümkün olan suçlarda diplomatik temsilcilikler ihbar veya şikayeti almaya yetkili. -Şikayet fiilin ve failin öğrenilmesinden itibaren **6 ay** içinde gerçekleştirilmesi gereken idare açıklamasıdır.

-Vesayet altında bulunanlar veya çocuklar bakımından kanuni temsilcileri bildirim yapar. Eğer kanuni temsilcisi suç şüphelisiyse bir başka kanuni temsilci varsa onun bildirimi yeterlidir. Aksi durumda kanuni temsilci görevlendirilir veya bir çeşit kanuni velayet müessesesi devreye girer.

Şikayet hakkı birden fazla kişiye aitse?: şikayete hak sahibi olanlardan birinin şikayet koşulunu sağlamış olması davanın açılması bakımından yeterlidir.

Şikayetin bölünmezliği ve sarılığı(bulaşıcı): Sari olması: Suç oluşturduğu ileri sürülen fiile iştirak etmiş bütün şüpheliler bakımından dava koşulu sağlanmış olur.

Bölünmez olması: Fiile ilişkin şikayet koşulu sağlanmışsa bu bütün şüpheliler bakımından sağlanmıştır.

Şikayet feragat edilebilir ve geri alınabilir bir bildirimdir: Şikayet hakkı doğmalı ancak henüz kullanılmamış olmalıdır. Yani kullanmadıkları şikayet hakkını soruşturma makamı önünde kullanmayacaklarını belirtmeleridir.

Kullanılmış şikayet hakkının geri alınması sanığın kabulüne bağlıdır: Şikayet yapıldıktan sonra hüküm kesinleşene kadar suçtan zarar gören her bir kişi diğerlerinden bağımsız olarak şikayetini geri alma fiili hakkına sahiptir. Ancak sanığın kabulüne bağlıdır. Buradaki sanık ifadesi soruşturma evresinde kabule bağlı değildir, kovuşturma evresinde kabule bağlıdır tartışmasını getirir. Fakat kürsü buna iştirak etmez

Şikayet hakkı kullanılmasında merciide hata edilirse? : 2 cevap verebiliriz. 1) CMK m.264: Bu yanılma başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz. Başvuranın yaptığı mercii derhal görevli ve yetkili olan mercie gönderir. 2) Şikayet süresinin dolduğu durumlarda örneğin ben 6.ayın son günü orman kolluğuna verdiğim dilekçe savcılığa da gönderilmişse, 7.ay savcılık bu soruşturmaya başladığında sorun olur. O yüzden m.264’ün kıyasen uygulanması çok da mümkün değil.

Bir suçun şikayete bağlı olup olmadığı meselesi ne zaman ele alınacaktır? : Şikayet iddianamenin düzenleneceği an önem taşır, çünkü bir dava koşuludur. Fakat burada iki ihtimal söz konusudur: 1.ihtimalde başvurunun takibinin şikayete bağlı olduğu açıktır, örneğin hakaret. Ancak 2.ihtimalde suçun hukuki vasfının net olmadığı durumlar da olabilir ,örneğin güveni kötüye kullanma suçunun basit şekli şikayete tabiyken nitelikli şekli re’sen soruşturulur. Savcının bilgisizliğinden, suç vasfının değişmesinden vs. Bazen hata yapılabilir yani takibi şikayete bağlı bir suçu re’sen soruşturulan suç sayıp iddianame düzenleyebilir. İşte bu 2.ihtimalde yani şikayete

bağlı olduğu kovuşturma evresinde fark edilirse suçtan zarar görenin geri alma beyanı olmadıkça şikayet koşulu gerçekleştirilmiş gibi kovuşturmaya devam edilir.

-İzin: Kamu görevlerinin görevleri sebebiyle, görevleri sırasında, görevlerine ilişkin işledikleri suçlarda haklarında dava açılıp yürütülmesi başka bir kamu otoritesinin iznine bağlı tutulmaktadır. Savcılık bu nitelikte bir suç işlendiğini öğrenirse veya idare tarafından kendisine bildirilirse gecikmesinde sakınca bulunan delilleri toplar daha sonra da dava açılıp açılmaması hususunda karar vermek üzere dosyayı ilgili idareye yollar. İdare izin verirse, artık süreç tekrar savcı tarafından idare edilir. İdare izin vermeyebilir. İster izin verilsin ister verilmesin her iki karar bakımından da savcılığın, memurun işlediği suçtan zarar görenin veya izin verildiği ihtimalde memurun 10 gün içerisinde BAM'ye itiraz yoluna başvurma imkanı vardır. Bu esas itibarıyla idari bir başvurudur ama teknik olarak idari yargıdaki itiraz gibi değildir. Sui generis bir başvurudur.

Süreçte izin verildiği zaman savcı dava açmak zorunda mıdır?: İznin verilmesinden sonraki süreçte Cumhuriyet savcısı pekala dava açmaya yeter şüphe olmadığı sonucuna ulaşabilir, dava açmayabilir.

Bütün suçlar için izin koşulu aranır mı?: Hayır. İstisna 1: Bankacılık Kanununda düzenlenen suçlar. İrtikap, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarına karşı suçlar ve mal bildiriminde bulunulması. (Bu istisna 4483 sayılı kanuna tabi olan kamu görevlileri açısından geçerlidir) (Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan soruşturma başlatılabilecek) İstisna 2: Soruşturmanın sürdürülmesi sırasında kolluk görevlilerinin görevlerini ihmal veya kötüye kullanmaları söz konusu olduğunda Cumhuriyet savcısı dava açmak için izin koşulunu aramaz. Ancak 436

Bir de iznin ikinci bir şekli var. TCK bazı suçlarda dava açılabilmesini Adalet Bakanlığının iznine tabi tutmuştur. Örneğin cumhurbaşkanına hakaret.

-Talep: Örneğin TCK'ya göre belirli suçların yurt dışında işlenmesi durumunda Türkiyede dava açılabilmesi Adalet Bakanlığının talebine bağlıdır.

-Süre: Bazı suçlarda iddianamenin belirli bir zaman dilimi içerisinde kabul edilmesi kanununda dava koşulu olarak düzenlenmiştir.

-Karar: Milletvekillerinin söz konusu olduğu durumlarda, haklarında dava açılabilmesi dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin bir parlamento kararına bağlıdır.

-Aynı fiilden dolayı açık davanın bulunmaması veya verilmiş ve kesinleşmiş bir hükmün bulunmaması

-Ön ödemeye tabi suçlar: 6 aydan az ceza gerektiren suçlarda veya sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda uzlaştırma hükümleri saklı kalmak kaydıyla savcıya bir yükümlülük getirir. Bu maddeye göre savcı ön ödeme teklifinde bulunmalıdır. Adli para cezasını ödesin veya hapis cezasının miktarını ödesin sen de dava açma demelidir. Eğer bir ön ödemeye tabi suç söz konusuysa bu yolun işletilmesi yani şüphelinin davet edilmesi ve bunun reddedilmesi bir dava koşuludur. Kabul ederse zaten soruşturma takipsizlik kararı verilerek kapatılır. Ancak bu yol işletilmeden dava konusu edilirse mahkeme iddianameyi bu gerekçeyle iade etmek durumundadır ve ön ödeme prosedürünün yerine getirilmesi gerekir.

-Uzlaştırma: Uzlaştırmaya tabi bir suç söz konusu olduğunda uzlaştırma sürecinin işletilmesi ve başarısız olunması bir dava koşuludur.

-Özel kanunlardaki dava koşulları: a) Başvuru: Bankacılık Kanunu'ndaki bütün suçlar bakımından dava açılabilmesi bankanın veya BDDK'nın başvurusuna bağlıdır. Eğer şikayet dersiniz geri alabiliyorsunuz fakat başvuru dediğinizde geri alma şansınız ortadan kalkıyor.

-Dava koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği en geç soruşturma evresi biterken savcılık tarafından denetlenmek ve eğer koşullar gerçekleşmişse dava açılmak, gerçekleşmemişse de bu koşulların gerçekleşmesini sağlamaya yönelik işlemlerin yapılması gerekir.

-Kovuşturma evresinde bir dava koşulunun gerçekleşmediğinin anlaşılması halinde 2 ihtimal söz konusudur. 1.İhtimal: Koşulun gerçekleşme ihtimali artık yoktur. En tipik örneği dava süresidir.

Çünkü süre geçmişse dava açma şansınız ortadan kalkar. Yani artık vermesi gereken karar **düşme**

kararıdır. 2.İhtimal: koşulun gerçekleşme ihtimali vardır, bu durumda koşulu mahkeme kendisi sağlar. Örneğin zimmetten dava açılmıştır fakat mahkeme bunun görevi kötüye kullanma olduğunu ve izin alınması gereken bir suç olduğunu düşünebilir. Kanunun değişmesi veya ön ödemeye tabi bir suç olduğunun anlaşılması olabilir. Mahkeme **durma kararı** verir ve idareden söz konusu fiil sebebiyle izin talebinde bulunulur. **İzin verilirse davaya devam olunur izin verilmezse düşme kararıyla dava sonlandırılır.**

- Durma kararının verildiği durumlarda dava zamanaşımı da işlemeyi durdurur.
- Düşme kararları niteliği itibariyle hüküm niteliğindedir. Durma kararları bu vasfa sahip değildir, uyuşmazlığı sonuçlandırmaz. Düşme kararları diğer hükümler gibi istinaf ve temyize tabiyken durma kararları itiraz yoluyla denetlenir.
- Ancak yargılamanın geldiği aşamada beraat kararı verilmesi gerektiği noktasına ulaşırsa düşme veya durma kararı verilemez.

• Yargılama Koşulları

Açılmış bir davada duruşmanın yapılabilmesi için kanunun aradığı koşullardır.

-Saniğin akıl sağlığının yerinde olması: Fakat buradaki akıl sağlığı ikiye ayrılarak incelenmelidir:

1) Fiilin işlendiği sırada akıl sağlığının yerinde olmaması. Bu kişilerin zaten ceza sorumluluğu yoktur. Dolayısıyla kastettiğimiz koşullar bunlar açısından geçerli değildir. Bunlar açısından soruşturma ve kovuşturma şablonik olarak aynıdır ama talebin sonu cezalandırma değildir. Yaptırım söz konusu olabilir. 2) Bizim kastettiğimiz fiili işlediği sırada akıl sağlığı yerinde olan fakat daha sonrasında akıl sağlığını yitiren şüpheliler bakımından geçerlidir. Bu kişilerin fiili işlediği sırada ceza sorumluluğu var fakat yargılama sırasında asgari usule güvencelerini kullanabilmeleri için akıl sağlığının yerinde olması gerekir. Bu şüpheli veya sanık bir sağlık kuruluşunda teşhis işlemine tabi tutulabilirler. Eğer akıl sağlığı yerinde değil denilebiliyorsa mahkeme tarafından yargılama yapılabilmesi mümkün değildir. Akıl sağlığı ne zaman düzelirse o zaman devam edilebilir. Bu zaman zarfı içinde dava zamanaşımı süresi dolabilir ama riski almak zorundayız.

-Bekletici meselenin çözülmesi: İspat bakımından ceza mahkemesi yüklenen suçun ispatı ceza mahkemesinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümün bağılıysa ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak bu kanun hükümlerine göre karar verip devam edebilir veya açılmış bir davanın sonuçlanması veya dava açılması için bekleyebilir. Hırsızlıktan yargılanan sanığın suça konu olan malın kendisine miras yoluyla intikal ettiğini iddia etmesi gibi. Ceza mahkemesinin izleyebileceği iki yolu vardır: 1) Bu uyuşmazlığı kendisine yetecek kadar ve bu kanun hükümlerine göre yani CMK hükümlerine göre çözer ve ulaştığı sonuca göre de hükmünü tesis eder. Örneğin hayır miras yoluyla kalmamış der ve mahkumiyeti tesis eder. Ancak bu karar sadece ceza mahkemesini bağlar. Bu ihtimale biz **nisbi muhakeme** diyoruz. Çözülen sorun başka bir hukuk alanına ilişkin ama uygulanan hukukun kuralı ceza muhakemesi kuralı. Ancak nisbi muhakeme yapma zorunluluğu da olabilir. Örneğin sanığın veya mağdurun yaşına ilişkin ceza sorumluluğunu etkileyecek bir hal bulunduğu ileri sürülmüşse belirtilen usule göre kendisi çözerek hüküm verir. 2) Bu uyuşmazlığın çözümü bakımından dava açılmasını bekler veya açılmış bir davanın sonuçlanmasını bekler. Buna da **bekletici mesele** adını veriyoruz. Ancak kanun bazı durumlarda bekletici mesele saymayı zorunlu addetmiştir. En bilindik örneği Anayasaya aykırılık iddiasıdır. Anayasaya aykırı olduğu durumlarda nisbi muhakeme yapılması açıkça yasaklanmıştır. Ceza mahkemesi bir kanun hükmünün Anayasaya uygunluğunu denetleyemez. Bunlar aynı zamanda ceza mahkemelerinin görev ve yetki kurallarının istisnasına ilişkin bir kuraldır.

-Saniğin duruşmada hazır bulunması: Burada 2 tane sınırlama vardır: 1-Duruşmada hazır bulunacak ve sorgusu yapılacak 2-Hangi suçtan dolayı sorgusu yapılmışsa hükmün de o suçla ilgili tesis edilmesi gerekir. Sorgu ve savunmanın konusunu teşkil eden suç dışındaki bir suçtan dolayı kişiyi mahkum edebilmek ek savunmanın alınmasına bağlıdır.

Fakat kanun koyucu 3 başlıkta sanık hazır bulunmasa da yargılama yapabilmek imkanı sunuyor:

1)Saniğin yokluğu:

a) Saniğin mahkemeden uzaklaşması veya savuşması hali b) Mahkumiyet dışında bir karar verilecekse c) Belirli ve basit suçlarda yoklukta hüküm kurulabilmesi: Ancak bunun 2 koşulu vardır: Saniğa söz konusu duruşmanın mutlaka tebliğ edilmesi gerekir ve bu tebligata hazır bulunmaması durumunda yokluğunda yargılamanın yapılacağı ve hükmün tesis edileceği de ihtar olarak yazılmalıdır. **D) Duruşmadan bağışık tutulma:** Bunun 2 temel koşulu vardır: Saniğin sorgusu yapılmış olmalıdır ve sanık veya vekaletnamede bu hususta özel olarak yetkilendirilmiş müdafî tarafından talepte

bulunulacak. **E) Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse**

2)Gaiplik ve kaçaklık:

- A) Gaiplik:** Kendisine erişilemeyen veya erişilse bile Türkiye'ye getirilmesi mümkün olmayan ya da gerekli görülmeyen sanığın varlığından bahsederiz. gaipliğin söz konusu olduğu durumda kanunun mahkeme tanıdığı yetki duruşmaya başlamamaktır. Ancak sanığın ortaya çıkmasını temin etmek için çaba sarfettiği zaman dilimi içerisinde mahkeme kaybolma ihtimali olan delilleri toplamak ve açılması olası olan duruşmanın hazırlıklarını yapmakla yükümlüdür. Gaibin ortaya çıkmasını sağlayacak birtakım mekanizmalar öngörülmüştür: 1-Hakkında açılan ceza davasını uygun iletişim araçlarıyla ilan etmek. 2-Duruşmaya gelmesi halinde tutuklanmayacağına dair bir güvence belgesi verebilir ve bu belge koşullara bağlanabilir, genelde müdafiler aracılığıyla işletilir.
- B) Kaçaklık:** Hakkında açılmış soruşturma veya kovuşturmadan haberdar olacak, ortaya çıkmama gerekçesi bunu sonuçsuz bırakmak olacak, yurt içindeyse bu fiili saklanmak suretiyle yapacak, yurt dışındaysa yurt dışında bulunuyor olması kaçak olarak nitelendirilmesi açısından yeterli. Kaçak hakkında kovuşturma yapılabilir ancak daha önceden sorgusu yapılmamışsa mahkumiyet kararı verilemez. Kaçak söz konusu olduğu durumda kendi seçtiği müdafisi yoksa mahkeme bir müdafî görevlendirilmesini istemek zorundadır.**(zorunlu müdafilik)**

Kaçaklıkla ilgili prosedürde; kişiye yapılan tebliğler sonuçsuz kalacak, çıkartılan zorla getirilme kararı ve yakalama emri infaz edilemeyecek, hakkında açılan soruşturma ve kovuşturma son adresinin kapısına asılarak ilan edilecek ve 15 gün geçecek.

Soruşturma evresinde savcılık talebi üzerine, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından zorlama amaçlı el koyma kararı verilebilir. Yurt dışında kaçak olan sanığın yurda dönmesini sağlamak için Türkiye'deki malvarlığına el konulabilir. Sanık ortaya çıktığında ortadan kalkar. Sanığın bakmakla yükümlü olduğu kişiler varsa bir miktarı serbest bırakılabilir.

Güvence belgesi kaçak bakımından da geçerlidir.

Sanık hakkında yokluğunda karar verilecek halin tek istisnası sanığın kaçak olmasıdır. Fakat sadece yurt dışındaki kaçak sanıklar hakkında karar verilebilir.

● **Ceza Muhakemesi Süreci**

3 ana makam üzerine inşa edilmiştir. yargılama, iddia, savunma

- 1. İddia Makamı:** zorunlu süjesi Cumhuriyet savcısıdır. Bu süreç her şeyden önce bir iddianın ortaya konmasını gerektirir.
- 2. Savunma Makamı:** 2 süje tarafından işgal ediliyor: Kamusal olan müdafî ve şüpheli veya kovuşturma evresindeki sanık
- 3. Yargı Makamı:** Karar verme yetkisine sahip olan makam. 2 farklı şekilde ortaya çıkabilir: Soruşturma evresinde veya kovuşturma evresinde belirli durumlarda hakimlik süjesi ve mahkeme.

Bunlar ana zorunlu süjelerdir. **Ek zorunlu süjeler:** Zabıt katibi

• **Yargılama Makamı**

-Hakim: Birtakım vasıfları söz konusu:

- A) Bağımsızlık:** Hakimin devletin diğer erklerinden, somut bir yargılamada diğer süjelerden ve kamuoyundan korunması
- B) Tarafsızlık:** Yargılamanın diğer süjeleriyle kendisini eşit mesafede tutabilmesi
- Hakimin reddi sebepleri:** 1-Yasaklılık halleri 2-Yargılamaya bakamayacağı haller 3-Bunlar dışında kalan ve tarafsızlığını şüpheye düşürecek nedenler
- Yasaklılık nedenleri objektif ve tespiti konu olurken, tarafsızlığı şüpheye düşüren nedenler değerlendirmeye ve yargılamaya konu olurlar.
- 1-Yasaklılık halleri:** CMK Madde 22: (1) Hâkim; a) Suçtan kendisi zarar görmüşse,

b) Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayyımlik ilişkisi bulunmuşsa,

c) Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,

d) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa,

e) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,

f) Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,

g) Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa,

h) Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse, Hâkimlik görevini yapamaz.

2-Yargılamaya katılamayacak hakim (yasaklılık halleri): CMK Madde 23: (1) Bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz. (Örneğin İDM'de hüküm vermiş hakimin kendi verdiği hükmün kanun yolu incelemesine katılabilmesi mümkün değil.)

(2) Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz. (Soruşturma aşamasında arama kararı, tutuklama emri, yakalama kararı veren sulh ceza hakiminin kovuşturmada yargılamaya katılmaması gerekir. Çünkü soruşturma evresinde kuvvetli suç şüphesi var diye tutuklama kararı verildiğinde artık o olay özelinde kanaatini açıklamıştır. Suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay bu savcının iş gücünü aşıyorsa sulh ceza hakimi soruşturmayı yürütür.)

(3) Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz.

-Yargılamanın yenilenmesi (Kesinleşmiş bir mahkumiyet veya beraat kararının çoklukla ortaya çıkan yeni bir delil sebebiyle tekrar ele alınmasını gerektiren olağanüstü kanun yolu) halinde önceki yargılamada görev yapan hakim aynı işte görev alamaz.

3-Hakimin tarafsızlığını şüpheyne düşürebilecek diğer nedenler: CMK Madde 24:(1) Hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheyne düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir.

(2) *Cumhuriyet savcısı; şüpheli, sanık veya bunların müdafii; katılan veya vekili, hâkimin reddi isteminde bulunabilirler.*

(3) Bunlardan herhangi biri istediği takdirde, karar veya hükme katılacak hâkimlerin isimleri kendisine bildirilir.

-Yani 2 aşamalı bir incelemede tespit edebiliriz: 1-Objektif olarak yasaklılık nedeni olmayan ancak tarafsızlığı şüpheyne düşüren haller 2-Objektif olarak tarafsızlığı şüpheyne düşüren neden sayılmayan ama sübjektif olarak bu durumun tarafsızlığı etkilediğini gösterecek başka verilerin olması

-**İhsas-ı rey:** Tarafsızlığı şüpheyne düşüren nedenlerin en sık rastlanana. Hakimin bir konuya ilişkin hükmünü veya spesifik bir kararına ilişkin kanaatini olması gerekenden önce açıklaması.

-**Hakimin reddi muhakemesinin usulü:** 1-Hakim bu sebeplerin herhangi birini göstererek kendisi de çekilebilir. 2-Hakim reddedilebilir. Yasaklılık sebebiyle veya tarafsızlığını şüpheyne düşürecek nedenlerle şüpheli, sanık, müdafii, suçtan zarar gören, mağdur, mağdur vekili veya cumhuriyet savcısı tarafından reddedilebilir. **Ne zamana kadar?:** *Yasaklılık bakımından bir süre öngörülmemiştir.* Madde 22 ve 23te sayılan nedenler bakımından her zaman ret iddiası öne sürülebilir.

Tarafsızlığı şüpheyne düşüren nedenlerde ise Bir süre öngörülmemiştir:

- *İlk derece mahkemelerinde önceden olan sebepler bakımından sorgudan önce talepte bulunulması gerekir.* Sorgu ise yoklama, iddianamenin kabulü, iddianamenin kabul kararının okunmasından sonra yapılır.
- *BAM ve Yargıtayda eğer inceleme raporu ya da tetkik hakimi söz konusuysa onların raporu okunmadan ret talebinin yapılması gerekir.* Bunlar söz konusu değilse inceleme başlayınca kadar ret talebinde bulunulması gerekir.
- *Ret talebi sonradan ortaya çıkmışsa veya sonradan öğrenilmişse öğrenmeden itibaren 7 gün içerisinde ret talebinde bulunulmalıdır.*

Nasıl ret talebinde bulunulmalı? : yazılı olarak bulunulabilir. Zabıt katibine tutanak tutturmak suretiyle ret talebinde bulunulabilir. Kötüye kullanılmasını önlemek için sebepleri ve bunları gösteren delilleri tek bir defada ortaya koymayı şart koşmuştur. Tek bir defada sebebi, gerekçesi ve bunun dayandığı somut olgularla delillerini. Tarafsızlığı şüpheyne düşüren nedenlerde muhakeme gerektiği için en azından hakimin görüşü alınır. Hakim başvuruyu 3 noktada denetler: ret istemi süresi içinde yapılmış mı, ret sebebi ve delilleri gösterilmiş mi, ret istemi duruşmayı uzatmak için mi yapılıyor. Ret talebinde bulunan süje bu usulden ret kararına karşı itiraz yoluna gidebilir. **Hakimin reddini kim inceler?:** Reddedilen hakimin görev yaptığı mahkeme. Ancak o reddedilen hakim katılmaksızın incelem yapılır. **Kim karar verecek?:** Sulh ceza hakimlerinin reddi söz konusu

olduğunda yetki sahası içinde bulunan asliye ceza mahkemesi -Asliye ceza mahkemesi hakimi reddi söz konusu olduğunda nezdinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesi -Küçük yerlerde asliye ceza ve sulh hakimi aynıysa ikisinin de reddini ağır ceza mahkemesi karara bağlar -Ağır ceza mahkemesinin üyesinin veya üyelerinin reddi durumunda o yerde birden fazla ağır ceza mahkemesi varsa bir sonraki numaralı mahkeme karara bağlar. Tek şube olarak görev yapıyorsa en yakın yerdeki ağır ceza mahkemesi tarafsızlığı şüpheye düşüren ret sebebi konusunda karar verir -BAM ceza daireleri veya Yargıtay ceza dairelerinin üyelerinin reddi söz konusu olduğunda da dairelerin kalanı bir heyet oluşturmak kaydıyla incelenip karara bağlanır. **Ret istemi inceleyecek merciinin verebileceği kararlar nelerdir?:** 1-Reddin esastan reddine 2-reddin kabulüne (Reddi istenen hakim ret hakkında bir karar verilinceye kadar sadece gecikmesinde sakınca bulunan işlemleri yapabilir.)

-Ret isteminin kabulüne karar verildiğinde gecikmesinde sakınca bulunan hal nedeniyle yapılmış işlemler dışında, duruşma tekrarlanır.

-Reddin kabulüne ilişkin kararlar kesindir. Reddin reddine ilişkin kararlar tekrar itiraza tabidir. Yani

-usulden ve esastan ret:itiraz

-usulden ve esastan kabul:kesin

-**Hakimin çekilmesi:** 1-Hakim yasaklılığını gerekçe gösterip çekilebilir. 2-Hakimin tarafsızlığının şüpheye düştüğü gerekçesiyle kendisinin çekildiği durumlar. Ancak değerlendirmeye ihtiyaç duyulduğu için kendiliğinden sonuç doğurmuyor, merci tarafından uygun bulunması gerekir.

-Ret sebepleri zabıt katipleri bakımından da geçerlidir. Aynı gerekçelerle yasaklılıkları ve retleri söz konusudur.

• **Hakimin Yetki ve Görevleri**

İlk derecede asliye ceza ve ağır ceza ana mahkemelerdir. İkinci derecede bölge adliye mahkemesi ceza daireleri vardır. Üçüncü derecede temyiz mahkemesi olarak yargıtay vardır. Her il merkezinde bir mahkeme teşkilatı kurulur. Her mahkeme teşkilatının yanında savcılık teşkilatı kurulur. İş yoğunluğu ve coğrafi duruma göre gerek görülürse ilçelerde de mahkeme teşkilatı kurulabilir. Bir il merkezinde mahkeme kurulduğunda yetki sahası ilin tamamıdır.

1-Madde bakımından yetki (görev)

2-Yer bakımından yetki

3-Kişi bakımından yetki

4-Fonksiyon bakımından yetki

5-İş bölümü ayrımı

1) Madde bakımından yetki(görev): -Bir mahkeme kanunla kurulur, görev ve yetki kanunla belirlenir

-Görev kamu düzenindendir ve mahkeme re'sen dikkate almak zorundadır

-Kovuşturmanın her aşamasında ileri sürülebilir

-Görev kurallarına uyulmaması mutlak hukuka aykırılık ve mutlak bozma nedenidir.

-Görevsiz hakim tarafından yapılan işlemler hükümsüzdür. Yenilenmesi mümkün

olmayanlar dışından görevsiz hakim tarafından yapılan işlemler tekrarlanır

-Asliye ceza mahkemeleri ana görevli mahkemelerdir. Sulh ceza hakimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere bakar

-Ağır ceza mahkemesinin görevi : +Ceza sınırı belirlemek suretiyle, 10 yılın üzerinde cezayı gerektiren bütün suçlarda, suçun temel şeklinin soyut cezasının üst sınırı esas alınarak

belirlenir. Örneğin 2 yıldan 10 yıla hapis cezası. Ancak nitelikleri halleri dikkate alınmaz

+Saymak suretiyle belirlenen yani ceza miktarı 10 yılın altında fakat işlemlerindeki özellik ve korunan hukuki değer sebebiyle: yağma, irtikap, resmi belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık, hileli iflas, devlete karşı suçlar ve Terörle mücadele kanunun kapsamına giren suçlar.

-**Çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri.** Bu mahkeme teşkilatlarının kurulmadığı yerlerde çocuk ağır ceza alanına girenlerde ağır ceza mahkemesi, çocuk mahkemesinin alanına girenlerde asliye ceza mahkemeleri bu mahkeme sıfatıyla yargılama yapar. (Kişi bakımından yetki) Çocuk mahkemelerinin yetkisinin belirlenmesinde esas alınan an suçun işlendiği andır. Yetişkinler ve çocukların iştirak halinde suç işlendiği durumlarda soruşturma ayrı ayrı yapılır. Kovuşturmaya geçtikten sonra eğer gerekli

görülürse mahkemelerin uyuşması koşuluyla davanın genel yetkili mahkemede görülmesine karar verilebilir.

-Madde bakımından yetki kuralının istisnaları: 1) Suçun hukuki vasfının değişmesi: Duruşmada suçun hukuki niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilecek dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez. Görev kuralları kamu düzeninden olduğundan ve re'sen araştırıldığından fark edildiği anda görevli mahkemeye gönderilir. Bu yasağın başladığı an **iddianamenin kabul edildiği andır.** Dolayısıyla eğer bir mahkeme kendisinin dışında kalan ve alt dereceli bir mahkemenin görevli olduğunu kovuşturmaya geçtikten sonra fark ettiyse bunu duruşmaya başlamadan önce yani yoklama alınmadan önce alt derece mahkemesin göndermek zorundadır. Duruşmaya başladıktan sonra artık görevsizlik kararı verilmesi imkanı yoktur. 2) **Bağlantı bulunması:** Bağlantı birden fazla ceza davası arasında olabilir ,ceza davasıyla hukuk davası arasında olabilir, ceza davasıyla idari dava arasında olabilir. Henüz dava konusu edilmemiş ancak ceza mahkemesinin görev alanına girmeyen bir başka hukuki durum olabilir. Herhangi bir iddianamede 5 fiil tanımlanmışsa veya bir fiil 5 kişiye isnat edilmişse, 5 tane dava vardır.

- A) Dar bağlantı: Objektif dar bağlantı:** Bir fiil sebebiyle birden fazla kişinin sanık olduğu durumlarda dar bağlantı söz konusudur. Objektif bir bağlantıdır çünkü fiil sebebiyle bir bağlantı vardır. **Sübjektif dar bağlantı:** Bir kişinin birden fazla suçtan yargılandığı durumlarda bağlantıdır. Ortak noktası yargılamanın objektif tarafı olan fiil değil faildir. **Varsayımsal bağlantı:** Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.
- B) Geniş bağlantı:** Mahkeme bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir. Aynı mahkeme yargılamalı yani İzmir ile Manisa arasında birleştirilemez.

Bağlantı söz konusu olduğunda ortaya çıkan sonuçlar: -uyuşmazlıkların birleştirilmesi ihtimali ortaya çıkabilir. -nisbi muhakeme yapma ihtimali ortaya çıkabilir. -bekletici sorun sayma ihtimali ortaya çıkabilir. **Birleştirme ne zaman olabilir? :**

1-Bağlantılı ceza davaları soruşturma evresinde işletilebilir. Yani henüz soruşturma işlemleri gerçekleştirilirken bu soruşturmanın birleştirilip tek bir soruşturma dosyasında tek bir cumhuriyet savcısıyla birlikte sürdürülmesine karar verilebilir. Fakat bunun olması için savcılarının uyuşmasına ihtiyaç vardır. Örneğin işlenen suçlardan birisi Bakırköy cumhuriyet başsavcılığı diğeri İstanbul cumhuriyet başsavcılığı bakımından yetki sahasındaysa birleştirilebilir. Savcılarının uyuşması gerekir, uyuşmazlarsa pekala kovuşturma evresinde birleşme tekrar gündeme gelebilir. Eğer cumhuriyet savcıları uyuşursa bu 2 soruşturma birleştirilip tek bir davanın konusu edilebilir. Bu suçlardan birisi zimmet diğeri hakaret ise yüksek görevli mahkemede yani ağır ceza mahkemesinde birleştirilerek açılabilir.

2-Kovuşturma evresinin her aşamasında ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına yüksek görevli mahkemece karar verilebilir. Yüksek görevli mahkeme ACM'dir. Birleştirdiğimiz ceza davalarını birleştirdiğimiz gibi tekrar ayırabiliriz. Fakat ayırdıktan sonra yargılamayı davaların birleştirildiği mahkeme yapar.

-Birleştirme bakımından 2 husus daha vardır, bu 2 husus takdire bağlı koşullardır; Bağlantı olacak, davaları birleştirmekte hukuki fayda olacak, birleştirme bakımından imkan olacak. **Nisbi muhakeme ve bekletici sorun:** Bir cezai uyuşmazlığın çözümü bir başka uyuşmazlığın çözümüne bağlıysa: Mahkeme bu uyuşmazlığı bu kanundaki hükümlere ve kendisine yetecek kadar çözer (nisbi muhakeme) veya Mahkeme bu konuda dava açılması için veya açılmış davanın sonuçlandırılması için beklemeyi tercih edebilir (bekletici mesele). Mahkemenin takdir yetkisi vardır. Fakat bir durumda nisbi muhakeme yapma zorunluluğu getirilmiştir. Şüphelinin, sanığın veya mağdurun yaşının tespiti ceza sorumluluğuna etki edecek biçimde gerekliyse mahkeme ilgili kanundaki usule göre bu sorunu çözerek yanıtlar.

-Görevsizlik kararları itiraz yoluna gidilebilecek kararlardır.

-Olumsuz görev uyuşmazlığı: bir mahkeme kendisinin görevsiz olduğunu düşündüğünde bunu görevli mahkemeye iletir. ASCM basit dolandırıcılık olarak açılan davada suçun hukuki niteliğinin nitelikli dolandırıcılık olduğunu fark ederse yargılama görevi ACM'ye aittir diyerek ACM'ye gönderebilir. ACM de hayır bunun nitelikli dolandırıcılık olma ihtimali yok ben görevli değilim diyebilir. Yani bir ceza uyuşmazlığının yargılama görevinin iki mahkeme tarafından da reddedilmesi

durumunda olumsuz görev uyuşmazlığından bahsederiz. Olumsuz görev uyuşmazlığını ortak katların en büyüğü ortak yüksek görevli mahkeme çözer. Örneğin asliyle ağır ceza arasında uyuşmazlık çıktığında BAM ceza dairesi söz konusu uyuşmazlığı çözer.

2) Yer bakımından yetki kuralları: Neredeki mahkemenin ceza uyuşmazlığını çözeceğini belirleyen kurallardır.

-İDM'de yetkisizlik iddiası **sanığın sorgusuna kadar** ileri sürülmek zorundadır. Yani sorgu yapılmaya kadar ileri sürülmeyen veya mahkeme tarafından dikkate alınıp yetkisizlik kararıyla sonuçlandırılmayan durumlarda yetkisiz mahkeme yetkili hale gelir.

-BAM'lar bakımından duruşmasız işlerde incelemenin hemen başında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce bu savı ileri sürmeleri gerekir. (Neredeki mahkemenin verdiği kararı denetleme yetkisi bize ait)

-Görevsizlikte olduğu gibi yetkisizlikte de itiraz yolu açıktır.

+Genel yetki: Suçun işlendiği yer mahkemesi neresiyse yetkili mahkeme orasıdır.

Teşebbüs: Son icra hareketinin yapıldığı

Kesintisiz suçlar: Kesintinin gerçekleştiği

Zincirleme suçlar: Son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. Bunlara birtakım ek kurallar da eklenmelidir:

+Basılı eser yoluyla işlenmiş bir suç söz konusu olduğunda yetkili mahkeme yayın merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir.

+Birden fazla basılmış yerde basılmış ve suç bir başka yerde işlenmişse yayın merkeziyle beraber suçun işlendiği, baskının yapıldığı yer mahkemesi de yetkilidir.

+Yayın yoluyla işlenebilen takibi şikayete bağlı hakaret suçlarından eğer söz konusu yayın mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur tutuklu olabilir, o zaman da tutuklu olduğu yer mahkemesi yetkilidir.

+Suçun işlendiği yer belli değilse? :Fırat'ta bir ceset bulunur kişi 10 gün önce öldürülmüş ve suya atılmış. Fakat bu kişi Antep'te de Elazığ'da da öldürülmüş olabilir. O yüzden suçun işlendiği yerin tespit edilme imkanı yok. Bu durumlarda **özel yetki kuralı** devreye giriyor:

CMK Madde 13:(1) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.(2) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.(3) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

+Yabancı ülkelerde suç işlenmişse? :CMK Madde 14: (1) Yabancı ülkede işlenen ve kanun hükümleri uyarınca Türkiye'de soruşturulması ve kovuşturulması gereken suçlarda yetki, 13 üncü maddenin birinci ve ikinci fıkralarına göre belirlenir. (2) Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir. (3) Bu gibi suçlarda şüpheli veya sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir. (4) Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

+Deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenen suçlarda yetki: CMK Madde 15: (1) Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir. (2) Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır. (3) Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir. (4) Çevreyi kirlletme suçu, yabancı bayrağı taşıyan bir gemi tarafından Türk kara suları dışında işlendiği takdirde, suçun işlendiği yere en yakın veya geminin Türkiye'de ilk uğradığı limanın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

+Yer bakımından yetki kuralının istisnaları:

1)Bağılantılı suçlarda yer bakımından yetki: Yer bakımından yetki sahasına giren birden fazla suç söz konusuysa bunların bir tanesinde dava açılabilir. Dolayısıyla Bakırköy ve İstanbul'daki savcı anlaşmışsa dosya İstanbul'a gönderilmişse, İstanbul savcısı bakırköyde işlenmiş suça ilişkin iddianameyi görevli mahkemeye sunabilir. Eğer bu mahkemeler aynı

seviyedeysse Bakırköy mü istanbul mu olduğunun bir önemi yok. Eğer bunlardan biri yüksek görevliyse yüksek görevli mahkemede birleştirilip dava açılabilir. Yani eğer mahkemelerden biri daha yüksekse: 1-Soruşturmada uzlaşabilirler. Davayı uzlaştıkları savcı kendi mahkemesinde açar. Bu tip durumlarda yetkisizlik kararı verilebilecek son an olan sanığın sorgu anına kadar mahkeme dosyayı ayırıp yer bakımından yetkili gördüğü mahkeme gönderir. İşin esasına girdikten sonra dava ayrılmışsa artık o mahkemeye davaya bakmaya devam etmek zorundadır. 2-Uzlaşmayabilirler. Kovuşturma evresinde savcının istemine uygun olmak koşuluyla uzlaşılabilir. 3-Uzlaşma mümkün olmazsa veya savcılarının istemlerine uygun orta yol bulunamazsa birleştirilsin diyen savcı veya birleştirilmesini isteyen sanık ortak yüksek görevli mahkemeden birleştirme talebinde bulunabilir. Ortak yüksek görevli mahkeme birleştirmeye uygun olup olmadığına, uygun olduğuna kanaat getirirse hangi mahkemede birleştirileceğine karar verir.

-Aynı seviyede olmayan mahkemeler arasında yer bakımından yetki uyuşmazlığı çıkmaz çünkü önce görevi çözmeleri gerekir: Örneğin hem görevsizlik hem yetkisizlik ihtimali söz konusu olabilir. Bakırköy ASCM ben görevli değilim bu suç ACM'nin suçudur diyebilir. Bunun yanında bu suç bakırköyün yer bakımından yetki sahasında değildir, İstanbul ACM tarafından yargılanması gerekiyor diyebilir. Bir mahkeme ancak kendi görev ve yetkisini denetleyebilir. Önce görev sorunu çözülmeli sonra yetki sorunu çözülmelidir. Ben görevli değilim dediğinde muhatabı Bakırköy ACM'dir. Ben yetkili değilim dediğinde muhatabı yetkili olduğunu düşündüğü başka bir ASCM'dir. Bakırköy ASCM'nin Bakırköy ACM'nin yer bakımından yetki sahasına girmez dediğinde aslında Bakırköy ACM'nin de yer bakımından yetkisini belirlemeye çalışıyor oluyor. Halbuki kendisinin yer bakımından yetki hususunda diyebileceği tek şey şu; yer bakımından yetkim yok.

2) Davanın nakli: (1) Yetkili hâkim veya mahkeme, hukukî veya fiilî sebeplerle görevini yerine getiremeyecek hâlde bulunursa; yüksek görevli mahkeme, davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline karar verir.(2) Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtaydan ister. (3) (Ek: 24/11/2016-6763/21 md.) Mahkeme, fiili sebepler veya güvenlik gerekçesiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına karar verebilir. Bu karara karşı itiraz yolu açıktır. (Bu 3.nün diğerlerinden farklı bir hali vardır. Bu karara karşı itiraz yolu açıktır. Diğerlerinde itiraz yolu yoktur) Örneğin fiili neden hakimin ölümü.

3) İstinabe: Mahkeme kendi yer bakımından yetki sahası dışında bir işlemin yapılması ihtiyacını duyarsa o yerdeki kendisiyle aynı seviyedeki mahkemeden işlemin yapılmasını talep etmesidir. Örneğin İstanbul ağır cezanın Muş'ta keşif yapabilmesi mümkün değildir. Bir mahkeme tanığın veya bilirkişinin dinlenmesi söz konusu olduğunda kendi yer bakımından yetki sahası dışındaysa ve getirilmesine de ihtiyaç duyulmuyorsa istinabe suretiyle işlem yapılması talep edilir. Burada sınırlamalar vardır:

-Eğer sesli ve görüntülü aktarım imkan dahilindeyse istinabeye başvurulmasına engel olur. -5 yıl veya daha üst cezayı gerektiren suçlarda sorgu bizzat mahkeme tarafından yapılmak zorundadır.

-İstinabe suretiyle sorgunun yapılabilme imkanının olduğu durumlarda sanığa dilerse mahal mahkemede yani yargılamayı yapan mahkemede dinlenmeyi talep etme imkanının bulunduğu hatırlatılmak durumundadır. Dolayısıyla 5 yılın altında olsa bile eğer sanık ben mahal mahkemede sorgulanmak ve yargılanmak istiyorum derse istinabe suretiyle işleme devam edebilme imkanı yoktur.

-Davayı görmekte olan mahkeme zorunluluk olmadıkça büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikayetçi, sanık, müdafî veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez. Çünkü Bakırköy ağır cezanın Kartal ağır ceza mahkemesini istinabe suretiyle yetkilendirme imkanı yok. O yüzden bir büyükşehir belediye sınırları içerisindeki mahkemeler yer bakımından yetki sahası dışında olsa dahi tanığın dinlenmesi, bilirkişinin beyanının alınması, keşif yapılması gibi işlemleri bizzat yapmak zorunda. Örneğin Muş ağır ceza Bakırköy ağır ceza yerine İstanbul ağır cezaya tanık beyanının alınması için istinabe talebinde bulunmuşsa evrakı iade etme şansı, yetki sahasının dışında deme şansı yok.

+Yer bakımından yetkide uyuşmazlık: Söz konusu olduğunda uyuşmazlık ortak yüksek görevli mahkeme tarafından çözümlenir.

-Olumsuz yetki uyuşmazlığı: İki farklı yerdeki mahkeme o dava bakımından yetkisizi olduğuna karar verir. Dolayısıyla ikinci yetkisizlik kararı veren mahkeme tarafından uyuşmazlığın çözümlenmesi icap eder. İkinci yetkisizlik kararını veren mahkeme uyuşmazlığın çözülmesi için söz konusu dosyayı ortak yüksek görevli mahkemeye bildirir.

Örneğin Bakırköy asliye ceza mahkemesi hem görevsiz, hem yetkisiz olduğunu düşünüyor olabilir. Bu durumda görev uyuşmazlığı çözmeden yetki uyuşmazlığını çözebilme imkanımız yok zaten. O yüzden önce görevli mahkemeye yönelik görevsizlik kararını verecek, yetki problemi görevli mahkeme tarafından çözülecek. Asliye cezanın önce Bakırköy ağır cezaya yönelik görevsizlik kararı vermesi gerekir. Çünkü kendisi onun yer bakımından yetki sahası içindedir.

Yetkisizlik iddiasının ise sanığın sorgusuna kadar ileri sürülmesi gerekiyor. Sorgu sonrasında yetkisiz mahkeme eğer yetkisizlik iddiasında bulunulmaz ise zaten yetkili hale geliyor. Bu iddia sanığın sorgusundan önce ileri sürülmüş ve mahkeme bunu hukuka aykırı bir biçimde reddetmişse bu karar hükümle beraber istinaf ve temyiz denetiminde değerlendirilebilir. Yetkisizlik konusundaki itirazın reddedilmesi hukuka aykırı denilirse mutlak bozma nedenidir, başvurulacak yol itirazdır. Fakat mahkeme yetkisizsin iddiası yerinde değil, yargılamayı yapacak mahkeme benim derse istinaf ve temyiz incelemesi.

3) Kişi bakımından yetki kuralları

Suçtan ve işlendiği yerden bağımsız olarak, kimi durumda belirli bir kişinin işlediği, belirli suçlar bakımından mahkemenin neresinin olduğunun kanun tarafından belirlendiği durumlardır.

-Örnek 1: En bilindik örneği Yüce Divandır. Belirli üst düzey bürokratlar, genelkurmay başkanı ve kuvvet komutanları, bakanlar kurulu başkanı görev sebebiyle işledikleri suçlarda Anayasa mahkemesi tarafından Yüce Divan sıfatıyla yargılanırlar.

-Örnek 2: Vali ve kaymakamların kişisel suçları hakkında soruşturma ve kovuşturma suçun işlendiği yer mahkemesi ve o yer mahkemesi nezdindeki savcılıkta yapılmıyor. Görev yaptığı yerin bağlı olduğu BAM 'nin bulunduğu yerdeki İl cumhuriyet savcılığı ve aynı yer ağır ceza mahkemesi tarafından yapılır.

4) İş bölümü

Hem uzmanlaşmayı temin etmek hem de mahkemeler arasındaki yoğunluğun eşit dağıtılması için bir mahkemenin şubeleri arasında yapılan dağılıma denir. Görev kuralı değildir. Bu kurala riayet edilmemesi tek başına bir bozma veya hukuka aykırılık oluşturmuyor.

5) Fonksiyon bakımından yetki

Belirli bir işin görülmesi bakımından kanunun bir hakim görevlendirdiği durumlardır. Örneğin sulh ceza hakimlikleri. Niyabet: Kısmen görev ve yetki kısmen fonksiyon bakımından yetkiyi tekabül ediyor.

• İddia Makamı

İddia makamını temsil eden süje Cumhuriyet savcısı dışında, kovuşturma evresinde katılanın, soruşturma evresinde de suçtan zarar görenin belirli işlevler ifa edebildiği makamdır.

-Ceza uyuşmazlığını ortaya atan ve kovuşturulmasını isteyen makam

-Zorunlu süje cumhuriyet savcısı. İhtiyari süjeler yani olmaları veya olmamaları soruşturma ve kovuşturma bakımından önem taşımayan suçtan zarar gören, mağdur ve katılındır. İddia makamının yanında tali davacı olarak görev alırlar.

-Savcılık teşkilatı, yapılanması ve görevleri

Savcılık teşkilatı ya da cumhuriyet savcısı yargı makamından farklı olarak belirli bir hiyerarşi içerisinde konumlandırılmış. Her başsavcılık teşkilatı bünyesinde, cumhuriyet başsavcısı ve

başsavcı vekillerinin orada görev yapan cumhuriyet savcılarını üzerinde gözetim ve denetim yetkisi var. Asıl yetkili kişi cumhuriyet başsavcısı, bütün iddianameler onun adına düzenleniyor.

-Başsavcı, cumhuriyet savcılarının herhangi birisinin yaptığı işlemi değiştirebilir, yerine geçip işlem yapabilir, verdiği bir kararı geri alabilir. Kovuşturmaya geçildikten sonra yapabileceği bir şey yoktur.

-Her mahkeme teşkilatının olduğu yerde başsavcılık teşkilatı var. Ağır ceza mahkemeleri ile asliye ceza mahkemeleri arasındaki ilişki başsavcılık bakımından da var:

Bakırköy Ağır ceza yer bakımından yetki sahası içerisindeki bütün asliye ceza mahkemeleri bakımından üst mahkeme konumundadır. (bakırköy, büyükçekmece, Küçükçekmece vs) Örneğin tutukluluğa itiraz olduğunda, 2 mahkeme arasında yetki uyuşmazlığı olduğunda Bakırköy ağır cezaya gidilir. Bu mahkemelerin tamamının yer bakımından yetki sahası üzerinde ağır ceza mahkemesi sıfatıyla yetkili.

Savcılara da şöyle yansıyor: Bir ağır ceza mahkemesi nezdinde kurulu başsavcılık o ağır ceza mahkemesinin yer bakımından yetki sahası içerisindeki diğer savcılıklar bakımından bir çeşit hiyerarşik üsttür.

-Cumhuriyet başsavcı görevleri: 1-Yer bakımından yetki sahasındaki soruşturmaları gerçekleştirir. Bu başsavcılarının yetkisidir. Bu durumda bir başsavcı vekili görevlendirilir. Talimat üzerine de bir cumhuriyet savcısı tarafından ya da kendi aralarındaki iş bölümü sebebiyle bir cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilir. 2-Kamu davasının açılmasını talep etmek ve açılmış kamu davasını takip etmek 3-Verilmiş ve kesilmiş cezaların infazını sağlamak 4-Kanunlarla verilmiş görevleri yapmak

-Cumhuriyet savcılarını taraf mıdır?: Soruşturma ve kovuşturma bakımından taraf fakat bu objektif olma yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir hal değildir.

-Cumhuriyet savcısının sanık lehine delilleri toplama yükümlülüğü vardır.

-Soruşturma ve kovuşturmanın mecburiliği ilkesi cumhuriyet savcısına 3 tane görev vermiştir:

Herhangi bir suç şüphesi ortaya çıktığında araştırmakla yükümlüdür. Eğer yeterli şüpheye ulaşırsa ve bir engel de yoksa dava açmakla ve bu davayı da takip etmekle yükümlüdür.

-Cumhuriyet savcılarının görev ve yetkileri: Cumhuriyet savcısı nezdinde kurulduğu mahkemenin yer bakımından yetki sahası içerisindeki işlemleri gerçekleştirir.

-Kendi yer bakımından yetki sahası içinde suç şüphesini gösteren herhangi bir olgu ortaya çıktığında o suç şüphesinin ortadan kaldırılmasıyla ilgili bütün işlemleri yapar. Bütün soruşturma işlemleri bakımından da yetkilidir.

-Suçun hangi mahkemede yargılanacağı bizim için iddianamenin düzenlendiği aşamada önemlidir. Ondan önceki evrede yapılacak bütün soruşturma işlemleri işlemin yapılacağı yerdeki cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilir.

-Cumhuriyet savcısı adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca bu hususta o yer cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister. Buna **talimat** denir.

-Cumhuriyet savcısı yer bakımından yetki sahası içinde soruşturma işlemlerini tamamladıktan sonra dava açılması gerektiğini düşünüyorsa hazırladığı soruşturma evrakını görevli ve yetkili mahkemenin cumhuriyet savcılığına bir **fezleke** ile gönderilir. Fezleke esas itibarıyla bir üst yazıdan ibaret.

-Başsavcılıklar arasındaki yetki uyuşmazlığı: Bakırköyde soruşturulan bir iş sonunda soruşturma tamamlanır fakat Bakırköy cumhuriyet başsavcısı yer bakımından yetkili mahkemenin İstanbul ağır ceza mahkemesi olduğu sonucuna ulaşır. Bu durumda vermesi gereken karar yetkisizlik kararıyla ve fezlekeyle bu evrakı İstanbul cumhuriyet başsavcılığına göndermektir. Yetkisizlikle kastettiği şey; bu davayı benim açabilme imkanım yok ama yer bakımından yetki sahasında yapılması gereken işlemleri tamamladım.

İstanbul cumhuriyet başsavcısı bu fikre iştirak ederse bir mesele yok. Alır iddianame düzenler veya bu değerlendirmeyi yerinde görmez ve kovuşturmaya yer olmadığına da karar verebilir.

İstanbul cumhuriyet başsavcısı hayır ben de yetkili değilim derse yani hayır burda yer bakımından yetkili mahkeme İstanbul ağır ceza değil dolayısıyla benim iddia düzenlemem de mümkün değil derse bizim karşımıza savcılıklar arasında **olumsuz yetki uyuşmazlığı** çıkar. Mahkemelerde bu sorunu ortak yüksek görevli mahkeme çözüyordu. Savcılar arasında olumsuz yetki uyuşmazlığı çıktığında **ikinci yetkisizlik kararı veren cumhuriyet savcısı bu uyuşmazlığı çözmek üzere**

dosyayı nezdinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine gönderir ve oradan uyuşmazlığın çözümü talep edilir.

-Bir mahkeme yer bakımından yetkisini ne zaman denetler?: İddianamenin kabulünden sonra

-Yetki kuralının istisnaları: 1) Devlete karşı suçlar ve Terörle Mücadale Kanunu kapsamında kalan suçlarda kovuşturma ilin adıyla anılan ağır ceza mahkemesinde yapılır.soruşturma işlemleri de o mahkeme nezdindeki cumhuriyet savcısı tarafından yapılır yani istanbulda işlenmiş bütün bu suçlarda soruşturma yapma yetkisi İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına aittir. 2)Bazen sadece kovuşturma için bir savcı özel olarak görevlendirilir. Yüce Divanda yapılan yargılamalarda Cumhuriyet savcılığı görevini Cumhuriyet başsavcısı ifa eder. Dolayısıyla kovuşturma işlemlerini savcı Yargıtay cumhuriyet başsavcısı olarak karşımıza çıkıyor.

-Cumhuriyet savcısının soruşturma evresindeki yetkileri: CMK Madde 160: (1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür. **Savcı işe ne zaman el koyar?:** Soruşturmaya başladıktan sonra. Soruşturmaya başlamadan savcının araştırma yapabilme imkanı yok. Bir irade açıklaması için önce işi üzerine alması gerekir. Kişiyi şüpheli statüsüne düşürüyor ancak daha sonrasında takipsizlik kararı verebiliyor.

-Savcının yaptığı hukuki nitelendirme hakimi veya mahkemeyi bağlamıyor. Fakat iddianamenin kabulü, incelenmesi gibi ara muhakeme evresinde kural görev ve yetkisizlik sebebiyle iade edilememesidir. İddianamedeki suç vasfına bakıp sen buna öldürmeye teşebbüs demişsin ama bu tamamlanmış yaralama diyemez. Çünkü iddianame incelemesinin yapıldığı ara muhakeme evresi delil değerlendirilen ve araştırılan bir aşama değil. Bu tartışmaya girebilmesi için dosyayı açması, bunları değerlendirmesi gibi işlemler yapması lazım ,bunlar da kovuşturma işlemleridir. Fakat şöyle bir istisna var mahkemenin görevsiz veya yetkisiz olduğu iddianameden anlaşılıyorsa yani dosyaya bakarak değil de örneğin savcı öldürme suçu diyip asliye cezaya sunmuşsa herhangi bir incelemeye yer bırakmaksızın iade edilebilir.

-Soruşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin karar: Cumhuriyet savcısına gelen ihbar ve şikayetdeki iddianın suç oluşturmadığı herhangi bir araştırmaya ihtiyaç duyulmaksızın anlaşılıyorsa veya ihbar genel ve soyut nitelikteyse yani delilleri gösterilmemiş herhangi bir somut veriye dayanmıyorsa Cumhuriyet savcısı soruşturmaya yer olmadığına karar verir. **Soruşturmaya yer olmadığına ilişkin verilen karar yargısal denetime tabidir.**

-Genel araştırma yetkisi: Fiilin suç oluşturup oluşturmadığı ilk araştırmayla anlaşılıyor ve de ihbar veya şikayetin konusu soyut ve genel nitelikte değilse ya da cumhuriyet savcısı başka bir vesileyle suçtan haberdar olmuşsa elindeki adli kolluk marifetiyle işin esasını araştırmaya başlar. Bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Bu imkana genel araştırma yetkisi denir. Bunun için **1-Bir şüpheli veya sadiğa yönelik tatbik edilemeyecek işlemler için bu yetki verilir. 2- Yapılan işlemin herhangi bir koruma tedbiriyle düzenlenmemiş olması gerekir. 3-Herhangi bir anayasal hakkı sınırlamaması gerekir.**

-Soruşturma evresinin sonunda birkaç farklı ihtimal söz konusu:

1-Mecburilik ilkesi gereği yeterli şüpheyne ulaşılmış ve herhangi bir dava engeli söz konusu değilse iddianame düzenlenir.

2-Mecburilik ilkesi sonucu olarak yeterli şüpheyne ulaşılamamış veya bir dava engeli ortaya çıkmışsa kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilir.

3-Maslahata uygunluk ilkesinin görünümü olarak cumhuriyet savcısının takdir yetkisini kullandığı durumlar yani takdir yetkisiyle davanın açılmadığı haller. Bu durumda da verilecek karar kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar.

Davanın açılması durumunda yani iddianamenin düzenlenmesi durumunda iddianamenin düzenli olup olmadığının değerlendirilmesi kovuşturma evresinde mahkeme tarafından yapılacak.

-Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararın verilebileceği durumlar : -Yeterli şüphe oluşmadığı için -Bir dava engeli ortaya çıktığı için -Uzlaştırma ve ödeme kapsamında kalan suçlarda bunlar yerine getirilmediği için -Dava şartları kalktığı için -Kimi durumlarda da cumhuriyet savcısı takdir yetkisini kullandığı için

-Cumhuriyet savcısının takdir yetkisi

- A) Cezasızlığı gerektiren etkin pişmanlık ve şahsi cezasızlık hali:** Takdir yetkisi vardır. Her ikisinin temel özelliği, dava açıldığında ceza verilebilme imkanı yoktur. Diğerlerinde olan takipsizlik kararında başsavcının denetim yetkisi varken şahsi cezasızlık ve cezasızlığı gerektiren etkin pişmanlık halin de sulh ceza hakiminin de denetleyebilme imkanı yok
- B) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi:** Cumhuriyet savcısı takibi şikayete bağlı olsun veya olmasın üst sınırı 3 yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yeterli şüphenin varlığına rağmen kamu davasının açılmasının 5 yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. Ancak bunun başka şartları da var: CMK Madde 171: (6) (Ek: 17/10/2019-7188/19 md.) Bu madde hükümleri; a) Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, b) Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar, c) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, hakkında uygulanmaz. Diğer bir şart da CMK Madde 171: (3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için; a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. 5 yıl içerisinde kişi bir suç işlemezse kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilir
- C) Uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlar:** Takibi şikayete bağlı suçlarda uzlaştırmanın işletilebilme imkanı yoktur. Çünkü takibi şikayete bağlı tüm suçlar zaten uzlaştırma kapsamındadır. Uzlaştırmada tarafların karşılıklı anlaşması üzerinden takipsizlik kararı inşa ediyoruz.

-Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararların denetimi: Tıpkı takipsizlik kararları gibi yargı denetimine tabi. Savcının takdir yetkisini kullandığı durumlarda sulh ceza hakimine itiraz edilebilir. Ancak kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlarda şahsi cezasızlıkla cezasızlığı gerektiren etkin pişmanlık hallerinde başvuru yolu yok.

-Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının bildirilmesi: Suçtan zarar görene bildirilmesi bir zorunluluktur. Şüpheliye bildirilmesi ise ancak ifadesi alınmışsa zorunluluk haline gelir. Suçtan zarar gören kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararın kendisine tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde sulh ceza hakimine başvurarak bu kararın kaldırılmasını isteyebilir. Bu teknik olarak bir itiraz değil. Sui generis bir başvuru yoludur.

Aynı zamanda tali bir davadır. (**Tali dava:** Bir ana uyuşmazlıkla ilişkili fakat ana uyuşmazlık karara bağlanmadan yargı merci tarafından çözümlenmesi gereken uyuşmazlıklardır.) **Sulh ceza hakimi yaptığı denetim sonunda 2 farklı yol izleyebilir:**

1-Soruşturma işlemleri eksiksiz bir şekilde yapılmış dava açması gerekirken açılmamış veya evet burada dava açılmaması uygundur diyebilir. İtirazın kabulüne veya reddine karar verebilir. 2-Sulh ceza hakimi soruşturma işlemlerinin eksik olduğuna karar verebilir. Diyebilir ki mahalledeki alt komşu dinlenilmemiş. Eksikliklerin giderilmesi için sulh ceza hakimi araştırma yapabilme imkanına sahip değildir. Eksiklere rağmen itirazın kabulüne veya reddine kararı verebilme imkanı da yoktur. Başkaca araştırmaların gerekli olduğu sonucuna vardığında bunların yapılmasını cumhuriyet başsavcılığına emredecektir. Yani sulh ceza hakiminin ilk yanıtlaması gereken; Soruşturma işlemleri eksiksiz şekilde yerine getirilmiş mi? Getirilmemişse araştırma işlemlerinin tamamlanması yoluna gidilir. Tamamlandıktan sonra ; 1-Kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara karşı yapılan başvuruyu reddedebilir. Takipsizlik kararı böylece kesinleşir. 2-Bu başvuruyu kabul edebilir. Kabul etmesi durumunda cumhuriyet savcısının davayı açmamak gibi bir imkanı yoktur.

-Herhangi bir iş kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararla sonuçlandırılmış ve karar kesinleşmişse yeniden o fiil sebebiyle dava açılabilmesi 2 koşula bağlıdır:

- A) Yeni delillerin ortaya çıkması b) Bu hususta sulh ceza hakiminin karar vermesi**

-Verilmiş ve kesinleşmiş bir takipsizlik kararının kaldırılmasının ve yeniden dava edilmesinin yolu: -İtiraz edilir ve reddedilir -İtiraz edilmez ve 15 günlük süre geçirilir ve karar kesinleşir -Söz

konusu takipsizlik kararıyla ilgili AİHM'ye yapılan başvurunun kabul edilmesi veya mahkeme önünde uzlaşma -AYM'nin söz konusu takipsizlik kararıyla ilgili bir ihlal var dediği durumlarda bu takipsizlik kararı diğer koşullar aranmaksızın yani sulh ceza hakimi kararı ve yeni delil aranmaksızın kaldırılır ve soruşturmaya devam edilir

● İddianamenin Düzenlenmesi

İddianamede tanımlanan vaka ve kişi dışında bütün hususların yargılama sırasında değişebilmesi mümkündür. Hukuki nitelendirmeye, soruşturmada toplanan delillerle mahkeme bağlı değildir. Dolayısıyla yeniden delil araştırmasına gidilebilir. İddianamenin kabulüyle davanın açıldığı kabul edilir.

-Unsurları: 1-Şüphelinin kimliği (eşkal üzerinden veya parmak izi üzerinden veya fiziki kimliğin tespitine yarayan diğer araçlar üzerinden bir iddianame düzenlenmesi mümkün değil) 2-Varsa müdafî 3-Öldürme suçlarında maktul, mağdur ya da suçtan zarar görenin kimliği varsa vekili ya da kanuni temsilcisi 4-sakınca yoksa ihbarda bulunanın kimliği 5-takibi şikayete bağlı suçlarda şikayetçinin kimliği 6-şikayetin tarihi 7-yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri 8- yer, tarih, zaman, yetki ve görev belirlemesi 9-deliller 10-tutukluysa veya gözaltına alınmışsa tarihleri

-İddianamede deliller ve olaylar isnat edilen suçla ilişkilendirilerek gösterilir.

-Güvenlik tedbiri talep ediliyorsa bunun da ayrıca iddianamede gösterilmesi gerekir.

-Davanın konusu iddianame belirlediğine göre hukuki bir nitelendirme yapılmalı.

-Talep edilen yaptırım her neyse bunun iddianamede düzenlenmesi gerekir.

-Tüzel kişilere yönelik güvenlik tedbiri ve emniyet tedbiri muhakemesi: Tüzel kişilere yönelik güvenlik tedbiri uygulanacaksa iddianamede mutlaka o hususun da belirtilmesi lazım. Mahkeme bunu re'sen yargılamaya dahil edemez. Çünkü davasız yargılama olmaz. Ne yapılmalı? Tüzel kişi bakımından mahkeme tekrar ihbarda bulunmalıdır. Yapılacak soruşturma sonucunda sadece tüzel kişiye yönelik güvenlik tedbirini talep eden bir iddianame düzenlenmeli ve o iddianamenin kapsamında tüzel kişiyle ilgili yargılamanın yapılmasını sağlanmalıdır.

Akıl hastaları, yaş küçükleri, tüzel kişiler yani güvenlik tedbirine muhatap olan kişiler bakımından açılacak olan dava teknik olarak ceza davası değildir. Çünkü bu davalarda iddianamenin sonunda talep edilen şey cezalandırma değil güvenlik tedbiridir. Kanun buna böyle demiyor ama öğretideki adı **emniyet tedbiri muhakemesidir.**

Uzlaşma, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi tedbirler sadece cezalandırma imkanını ortadan kaldırır. Fakat güvenlik tedbirini biz tehlikelilik dolayısıyla tatbik ediyoruz. Yani bir güvenlik tedbiri uygulanması söz konusuysa bunun bakımından kovuşturmaya devam edilmesi gerekiyor.

● İddianamenin Kabulü

İddianamenin mahkemeye sunulmasından itibaren 15 gün içinde mahkeme iddianameyi inceler:

1-Kabulüne karar verebilir

2-15 gün içinde hiçbir işlem yapmayabilir

3-İddianamenin iadesine karar verebilir

Açık kabul durumlarında kovuşturmaya geçilmiştir. 15 gün içinde işlem yapmaması durumunda 15.günün dolmasından itibaren iddianame zımnen kabul edilmiştir ve kovuşturmaya 15.günün akşamında geçilmiştir.

● İddianamenin İadesi (Ara muhakeme evresi)

Madde 174 – (Değişik: 25/5/2005 - 5353/27 md.)

(1) Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle;

a) **170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen,** (İddianamenin unsurlarından herhangi birisi yoksa)

b) (Değişik:17/10/2019-7188/20 md.) **Suçun sübûtuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen,** (Mahkemenin iddianamenin iadesine gidebilmesi için hangi delilden bahsettiğini de iade kararında ifade etmesi lazım. O suç bakımından doğrudan etki edecek bir delilin toplanması atlanmışsa mahkeme onun yerine getirilmesini isteyebilir. Sanığın ifadesinin

alınmasında tehdit, hakaret, yaralama gibi yüz yüze vuku bulan olaylarda doğrudan etki eden bir delil olarak nitelendirilir)

c) (Değişik:17/10/2019-7188/20 md.) **Önödeme veya uzlaştırmaya ya da seri muhakeme usulüne tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaştırma ya da seri muhakeme usulü uygulanmaksızın düzenlenen,** (Hukuki nitelendirmeye göre ön ödeme veya uzlaştırma kapsamındaysa bu yolun işletilip başarısızlıkla sonuçlanması bir dava şartıdır. Bu aşamada mahkeme hukuki nitelikte bağlı mıdır?: Mahkeme normalde iddianamede belirtilen suçun hukuki niteliğiyle bağlı değil, yargılama boyunca değiştirebilir. Fakat bu aşamada kovuşturma evresine geçmediğimiz için mahkemenin bu aşamadaki görevi savcının hukuki nitelendirmesiyle bağlı bir inceleme yapmaktır. Bunu ancak kovuşturma evresinde tartışabilir.)

d) (Ek:17/10/2019-7188/20 md.) **Soruşturma veya kovuşturma yapılması izne veya talebe bağlı olan suçlarda izin alınmaksızın veya talep olmaksızın düzenlenen,** İddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir.

(2) Suçun hukukî nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez.

(3) En geç birinci fıkrada belirtilen süre sonunda iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır.

(4) Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini gerektiren bir durumun bulunmaması halinde, yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. İlk kararda belirtilmeyen sebeplere dayanarak yeniden iddianamenin iadesi yoluna gidilemez.

(5) İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.

-Görevsizlik veya yetkisizlik tek başına bir iade nedeni değildir: Çünkü bu kararı verebilmesi için delil değerlendirmesi yapması gerekir. Mahkemenin görevsizim diyebilmesi için hukuki nitelendirmenin yanlış yapıldığı sonucuna ulaşması gerekir. ANCAK eğer iddianameden açıkça mahkemenin görevsiz olduğu anlaşılıyorsa yani bir delil değerlendirmesi yapılmasına ihtiyaç olmaksızın mahkemenin iddianamedeki yazımdan görevsiz veya yetkisiz olduğu anlaşılıyorsa bu durumda Yargıtay görevsizlik veya yetkisizlik verebileceğini yani iade edebileceğini kabul ediyor.

-İddianamenin iadesinde savcının izleyeceği yol: 1- İddianame iade gerekçelerini yerinde görür ve gereğini ifa eder: Mahkeme tarafından gösterilen ön ödeme, uzlaştırma, seri muhakeme vs eksikliğini giderir iddianame yeniden sunulur. Bu yol izlendiğinde yeniden düzenlenen iddianame bakımından mahkemenin yetkisi ilk iade nedeninde gösterdiği sebeplerle sınırlıdır ,çünkü mahkeme tek seferde bütün iade nedenlerini belirlemelidir.

2- Cumhuriyet savcısı bu karara karşı itiraz yoluna başvurabilir: Eğer itiraz varsa ve bu itiraz kabul edilirse kovuşturmaya itirazı kabul eden mahkeme tarafından devam edilir.

• Adli kolluk

CMK Madde 164: (2) Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adlî kolluğa yaptırılır. Adlî kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adlî görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir. (3) Adlî kolluk, adlî görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir.

Bunlar kimdir? -Emniyet Teşkilatı Kanunundaki personel -Jandarma teşkilat görev ve kanunundaki personel -Gümrük müsteşarlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararnamedeki personel -Sahil güvenlik komutanlığı kanunundaki personel

-Cumhuriyet savcısı soruşturma işlemleri bakımından adli kolluk görevlilerinin hiyerarşik amiridir.

-Cumhuriyet savcısı talimatı söz konusu olduğunda cumhuriyet savcısının artık izne ihtiyacı yoktur, doğrudan soruşturma yetkisine sahiptir.

• Mağdur, şikayetçi ve suçtan zarar gören

Talep ederseler kovuşturma evresinde katılan sıfatıyla savcının yanında bir tali davacı olarak kovuşturmayı takip edebilme yetkileri vardır.

-Soruşturma veya kovuşturmayı takibinde hukuki menfaati olanlar **suçtan zarar gören** (Öldürme suçunda müstakbel mirasçılar yani ölümle ortaya çıkan mirasçılar suçtan zarar görendir, hukuki bir çıkar belirlemesi yapılır. Tüzel kişilikler söz konusu olduğunda ortaklar veya üyeler suçtan zarar görendir)

-Suçtan doğrudan doğruya zarar gören **katılan**

-Hukuki değerin somut taşıyıcısı kimse **mağdur** o

-Tüzel kişilerde suçtan zarar gören kimdir? Tüzel kişinin iradesini açıklamaya yetkili organ. Yani ortaklar veya üyeler

-Suçtan zarar gören: 1)Bazı suç tipleri otomatik olarak mağdur ve suçtan zarar gören üretirler. Örneğin öldürme suçları, cinsel suçlar. 2)Mutlak biçimde zarar göreni veya mağduru olmayan suçlardır. Devlete karşı işlenen suçların neredeyse tamamı bu niteliktedir. Merkezi idare, TBMM, cumhurbaşkanlığı dışında bireylerin suçtan zarar gören olma ihtimalleri yoktur. 3)İşleniş biçimine bakmak gerekir. Suçtan zarar göreni tespit edilebilir veya suçtan zarar göreni yoktur. Örneğin ihaleye fesat karıştırma suçu seçimlik hareketlerle işlenen bir suçtur. Tüzel kişiler mağdur olamaz ancak suçtan zarar gören olabilirler.

-Katılan olmak için çerçeve biraz daha daralır, doğrudan doğruya zarar gören olmak gerekir.

-Mağdur ile şikâyetçinin hakları: (1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1.Delillerin toplanmasını isteme,

2.Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme.

3.(Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme. (Zorunlu vekillik değildir talepten ibarettir. Burada kişinin doğrudan gidip barodan talepte bulunmasıyla karıştırılmamalıdır. Burda soruşturma makamı barodan ister.

4.153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

5.Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma. (Verilmiş takipsizlik kararına karşı 15 gün içinde sulh ceza hakimliğine başvurarak bu kararın denetimi sağlanabilir.)

b)Kovuşturma evresinde;

1.Duruşmadan haberdar edilme, (Çünkü katılan olabilmek sıfatı ancak duruşmada karara bağlanacak bir işlemle söz konusudur.)

2.Kamu davasına katılma,

3.Tutanak ve belgelerden (...) (1) örnek isteme, (1)

4.Tanıkların davetini isteme,

5.(Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme.

6.**Davaya katılmış olma koşuluyla** davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma.

(2)Mağdur, onsekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malû olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir.

(buradaki vekil artık zorunlu vekil durumundadır. Böyle durumda vekilsiz gerçekleştirilen işlem hukuka aykırıdır)

-Şüphelide de katılarda da haklarının neler olduğu kendisine hatırlatılmalıdır.

-Katılma talebi: Suçtan zarar gören veya mağdurun en önemli hakkı katılan olabilmek imkanındır.

Soruşturma evresinde tutuklama istemi bir tali dava niteliğindedir. Bu yargılama talep üzerine yapılır. Bir yargı kararıyla çözülür ve sonuca bağlanır. Dolayısıyla bir tali dava söz konusudur. Hakimin reddi muhakemesi söz konusu olduğunda da tali dava söz konusudur.

Talep üzerine açılan, konusu belli olan ve bir yargı merci tarafından çözümlenmesi gereken

durumlardır. Her tali davanın varlığı asıl davanın varlığına bağlıdır. Asıl dava bir biçimde sonuçlanmışsa tali dava da kendiliğinden ortadan kalkar. Bağımsız olarak yer alabilme ve yok olma şansı yoktur. **Bu işlemin ne zaman yapılması gerekir?:** Ancak kovuşturma evresi başladıktan sonra talepte bulunabilme imkanı vardır. Ancak duruşmada kararlaştırılacak bir işlemdir.

Mahkemeye dilekçe verilmesi veya katılma istemini içeren sözlü başvurunun duruşma tutanağına geçirilmesiyle olur. **Karar nasıl denetlenir?:** Katılmanın kabulüne veya reddine ilişkin kararlar kesin ve ancak hükümle birlikte denetlenebilirler. **Ne zamana kadar katılma talebinde**

bulunulabilir?: İlk derece mahkemelerinde ancak hüküm verilinceye kadar katılma isteminde bulunulabilir ve karara bağlanabilir. Ancak katılmak hakkına sahip olanlara kovuşturma evresinde

duruşmadan haberdar edilme hakkı kullandırılmamışsa, katılma isteminde bulunmuş ve bu istem

hukuka aykırı bir biçimde reddedilmişse bu zorunlu süjenin yokluğu anlamına gelir. Mutlak bir bozma nedenidir.

-Suçtan zarar gören ve mağdur dışındaki katılanlar: Bazı özel kanunlarda kamu kurumlarına da katılma yetkisinin verildiğini görürsünüz.

-Yargıtayın katılan olabilmek için getirdiği 2 tane ek yükümlülük var: -Eğer soruşturma evresinde suçtan zarar gören veya mağdur dinlenmiş ve şikayetçi olmadığını beyan etmişse artık kovuşturma evresinde talepte bulunamaz ve katılma talebi reddedilir. (Aslında isabetli değil) - Kovuşturma evresinde şikayetçi dinleniyorsa şikayetçi olduğunu söylediğinde mahkeme tarafından katılmayı talep edip etmediği kendisine sorulmak zorundadır.

-Katılma evresinde gerçekleştirilmiş işlemlerin başlamış sürelerine de herhangi bir etkisi yoktur. (Mesela hak düşürücü süreye tabi işlemlerde yeniden süre vermek gibi bir imkan söz konusu değil) Fakat katılmanın kabul edildiği an itibarıyla işlemekte olan sürelerde katılan cumhuriyet savcısıyla aynı haklara sahiptir. Yani cumhuriyet savcısı bakımından 7 günlük sürenin 3 günü geçmişse katılan da o zaman dilimi içerisinde gerçekleştirebilir.

-Katılma geri alınabilir. **Katılma hakkının mirasçılara geçmesi;** Katılan vazgeçerse veya ölürse talep hükümsüz kalır. Ancak mirasçılar (kişi katılan sıfatını kazandıysa) katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.

• Savunma Makamı

Bireysel temsilcisi şüpheli (soruşturma evresinde suç şüphesi altında) veya sanıktır (kovuşturma evresinde suç isnat edilen kişi). Kamusal temsilcisi hukuki yardım sunan müdafidir. Soruşturma evresinde şüphelinin varlığına ihtiyacımız yoktur. Soruşturmanın kamu davasına dönüşebilmesi için mutlaka kimliği belli bir şüphelinin varlığına ihtiyacımız vardır. **Kim şüpheli veya sanık olabilir?:** belirlenmiş gerçek bir kişi. Tüzel kişiler ise tartışmalı. Bir kısmı hareket yeteceği olmadığından mümkün değil derken Yargıtay ve öğretinin kalan kısmı tüzel kişilere yönelik güvenlik tedbirleri söz konusu olduğundan mümkündür der.

-Müdafi: Şüpheliyle müdafi arasındaki ilişki tartışmalı. Özel hukuk muhakemesindeki vekilin yetkisine nazaran farklıdır. Kamusal görev ifa ettiğinden vekalet gibi talimat alması mümkün değil. Şüphelinin talimat verme yetkisi yoktur fakat müdafisini azledebilir.

-Şüpheli ve sanık : Zor kullanma yetkisinin üzerinde tatbik edilebileceği kişi

Korunmaları : 1) Lekelenmeme hakkı: soruşturma veya kovuşturma makamının yapması gereken şey masumiyet karinesini temin etmek

2)Hakları ve isnadı öğrenme hakkı: Bu bütün süjeler bakımından geçerlidir. Müdafi seçme hakkının bulunduğu, müdafinin sorgu ve ifadesinde hazır bulunabileceği, açıklama yapmamak hakkına sahip olduğu, delil toplanmasını isteyebileceği, delil sunabileceği gibi haklar.

3) Yakınlarına haber verilmesini isteme ve hakim önüne çıkma hakkı: Geçici de olsa kolluk tarafından tutulanların tamamı bakımından AY süre sınırı getirir. (En geç 48 saat, toplu suçlarda en çok 4 gün)

-İfade ve sorgu: Olaya ilişkin en önemli ispat vasıtalarının elde edilmesi amacına hizmet eder.

İfade: Kolluk veya savcı huzurunda şüphelinin beyanının alınması. Sorgu: Hakim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanığın beyanının alınması. Sorgu aynı zamanda dava zamanaşımını kesen bir işlemdir. Dolayısıyla süreyi yeniden başlatır.

Kişinin savunma hakkını kullanması için kişiye imkan sunmaktır. Elde edilen beyan delilinin hukuka uygun bir biçimde elde edilmesi gerekir.

-Ancak kimliğine ilişkin sorularda şüphelinin veya sanığın susma hakkı yoktur.

İfade ve sorguda yasak işlemler: CMK 148: (1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

(2) Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.

(3) Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

(4) Müdafi hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz. (İfade işlemi savcı tarafından değil kolluk tarafından yapılmışsa ve ihtiyari müdafi hallerinde müdafi hazır

bulunmamışsa bu ifadenin kullanılabilmesi ancak hakim veya mahkeme huzurunda ifadenin şüpheli tarafından doğrulanmasına bağlıdır.)

(5) Şüphelinin aynı olayla ilgili olarak yeniden ifadesinin alınması ihtiyacı ortaya çıktığında, bu işlem ancak Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilir.

-Şüpheli gözaltına alındığında yakalama anında, gözaltı anında sürenin uzatılmasında, sürenin son bulmasında veya nakil işlemiinde hekim kontrolünden geçirilir.

-Vareste tutmak: Sorgusu yapılmış olmakla ve sonrasında hazır bulunmasına ihtiyaç bulunmamak kaydıyla sanığın talebi üzerine kovuşturma evresinde hazır bulunma yükümlülüğünün ortadan kaldırılabilmesidir. Bunun ön koşulu sanığın veya bu hususta vekaletnameyle yetkilendirdiği bir müdafinin vareste tutulmayı talep etmesidir.

-Savunma hakkının ihlali bizim için önemli çünkü bu hakkın kısıtlanması hükmün bozulmasını gerektiren mutlak (kesin) hukuka aykırılık hallerinden bir tanesidir. Müdafî yardımından yararlanmaması mahkemeye erişim hakkının kısıtlanmasıdır.

-Şüpheli ve sanığın yükümlülükleri: 1) Hazır bulunma yükümlülüğü: Bir taraftan yükümlülük bir taraftan haktır. Duruşmadan haberdar edilmiş olması gerekir. Hazır bulunma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda kanun koyucunun tedrici olarak 3 tedbire başvurma imkanı vardır: a) Soruşturma evresinde savcıya, kovuşturma evresinde mahkemeye zorla getirme yetkisi vermiştir. Kişinin bulunduğu yerdeki kolluk birimine belirli bir gün ve saatte o kişinin belirli bir yerde bulundurulması talimatı verilir. B) Yakalama emri: Kişinin her nerede olursa olsun görüldüğü yerde tutulması ve 24 saat içinde yakalama kararı çıkaran mercinin huzuruna çıkartılmasını kapsar. O yüzden karar verecek merci de sadece sulh ceza hakimliği veya mahkemedir. C) tutuklama: eğer şüpheli veya sanık soruşturma veya kovuşturmayı sonuçsuz bırakmak, verilecek hükmün kağıt üzerinde kalmasını temin etmek amacıyla kaçma şüphesi tespit edilirse o zaman hakkından tutuklama kararı verilerek hazır bulunma yükümlülüğü yerine getirilir. (Bunlar insan onuruyla sınırlı)

2) Kimliğe ilişkin sorulara doğru cevap verme yükümlülüğü

3) Kararlara ve tedbirlere boyun eğme yükümlülüğü

-Müdafî: Avukatla şüpheli sanık arasındaki ilişkinin hukuki niteliği nedir?: 1. ihtimal: Vekalet sözleşmesi. Bu biçimde bir yorum müdafiliğin kamusal görevini inkar etmek anlamına gelir.

2. ihtimal: Bir bağımsız süjedir dediğimizde de şüpheli sanığın iradesinin tamamen yok saymış durumda kalırız. 3. ihtimal: Kısmen bağımsızlık kısmen bağımlılık şeklinde tanımlanmalıdır.

Göreve gelmesi : 1)Müdafinin seçilmesi suretiyle: Şüpheli, sanık velayet veya vesayet altındaysa kanuni temsilci 2)Görevlendirmeye müdafî: Şüpheli veya sanık müdafî

görevlendirmesini isteyebilir veya zorunlu müdafilik kapsamında kişinin müdafisi yoksa istemi aranmaksızın kendisine müdafî görevlendirilir. İkisinde de o yer barosu tarafından gerçekleştirilir.

-soruşturma evresinde soruşturmada görevlendirilen müdafî, kovuşturma evresinde kovuşturmada görevlendirilen müdafinin görevi son bulur. Bu göreve geliş şekilleri bakımından müdafinin durumudur.

-Zorunlu müdafilik halleri: 1-Şüpheli veya sanığın niteliğinden kaynaklanan bazı durumlarda 2-Belirli suçlarda 3-Bazen de belirli işlemler, suç vasfı veya şüpheli sanığın niteliği zorunlu müdafiliği gerektirmese bile belirli işlemlerin müdafî eşliğinde yapılması zorunlu tutuluyor

1-Kişi bakımından: Çocuk kendini savunamayacak derecede aklen malul veya sağır ve dilsiz ise seçilmiş müdafî olmamak koşuluyla istemi aranmaksızın müdafî görevlendirilir.

2-Suç vasfı bakımından: Alt sınırı 5 yılın üzerinde olan suçlardan sürdürülen soruşturma veya kovuşturma eğer şüpheli veya sanığın seçilmiş bir müdafisi yoksa müdafî görevlendirilmesi zorunludur

3-Belirli işlemlerde: -Tutuklama yargılaması: Sanığın sorgusu müdafî eşliğinde yapılır. -

Gözlem altına alınma: Şüpheli veya sanığın akıl sağlığından şüphe duyulursa hakim (soruşturma aşamasında savcının talebi üzerine sulh ceza hakiminin kararı üzerine) , hekim raporunun üzerine bir sağlık kurumuna yatırabilir. Bu gözlem altına alma dediğimiz işlemde şüpheli veya sanığın müdafisi yoksa müdafî görevlendirilmesi zorunludur. -Kaçak sanık:

Kaçaklığa ilişkin tedbirler tatbik edileceği zaman müdafî zorunlu. -Seri muhakeme usulü: Eğer şüpheli seri muhakeme usulünü kabul edeceğini beyan etmişse bir müdafî görevlendirilmesi zorunludur.

-Şüpheli sanığın talebi durumunda müdafinin hazır bulunması da bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar: Yani şüpheli veya sanık örneğin ifadesinde, duruşmada, sorguda müdafii istiyorum demiş buna rağmen kendisine müdafii görevlendirilmemişse bu bir emredici hukuk kuralı ihlalidir.

-Şüpheli sanığın birden fazla müdafiden faydalanma imkanı var mıdır?: -Soruşturma evresinde ifade alma sırasında şüpheli en fazla 3 müdafinin yardımından istifade edebilir. - Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardaki yargılamada duruşmada en fazla 3 avukat hazır bulunabilir.

-Menfaat çatışmasının bulunmaması gerekir: Bir müdafii birden fazla şüpheli veya sanığın müdafilik görevini üstlenebilir fakat sınırlama menfaat çatışmasının olmamasıdır.

-Müdafinin yardımından faydalanma savunma hakkının bir görünümü olduğu için yerine getirilip getirilmediği soruşturma veya kovuşturma makamı tarafından re'sen denetlenmelidir.

-Müdafinin yetkileri: 1) Dosyayı inceleme ve örnek alma yetkisi: Bu yetki katılana ve suçtan zarar görene de verilmiştir. Müdafilik aynı zamanda kamusal bir görev olduğu için medeni muhakemeden farklı olarak soruşturmanın ve kovuşturmanın vekaletsiz olarak sürdürülmesinde sakınca yoktur. Eğer görevlendirme söz konusuysa o yer barosunun o avukatı müdafii olarak görevlendirdiğine ilişkin belgeye ihtiyacımız vardır. Dosyayı incelemek için de vekalet ihtiyacı yoktur sadece yapılması gereken incelemenin kayıt altına alınmasıdır. Ancak örnek alma söz konusu olduğundan artık müdafilik ilişkisinin tespit edilmesi gerekir. Ya vekaletname olacak, ya görevlendirme olacak, ya daha önce yapılmış bir işlemde şüpheli müdafim budur demiş olacak, ya da örnek alma işlemi sırasında şüpheli veya sanık hazır bulunacak.

-Bunun istisnası var, bazı durumlarda müdafinin dosyayı inceleme yetkisinin soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği sonucuna ulaşılabilir. Bu gibi durumlarda savcının istemi üzerine sulh ceza hakiminin kararıyla müdafinin dosyayı incelemek ve dosyadan örnek almak yetkisi kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1.Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

2.Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

3.Çocukların cinsel istismarı (madde 103),

4.Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),

5.Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220),

6.Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

7.Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

8.Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337).

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.

c) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160 ıncı maddesinde tanımlanan zimmet suçu.

d) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar.

-Müdafinin kısıtlanması bütün belgelere erişilemeyeceği anlamına gelmiyor: (3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

-Müdafinin dosya inceleme yetkisinin kısıtlanması ancak soruşturma evresinde mümkündür.

:(4) Müdafii, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

-Hakim kararlarına karşı kanun yoluna başvuru hakkı kullanılarak itiraz yoluna başvurup gizlilik kararının ortadan kaldırılması talep edilebilir. Kovuşturma evresinde zaten niteliği gereği gizli olanlar hariç böyle bir gizlilik söz konusu değildir.

2) Görüşme ve yazışma yetkisi: CMK Madde 154: (1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duymayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafî ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz. (2) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/3 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/3 md.) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ve Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafî ile görüşme hakkı Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla 24saat süreyle kısıtlanabilir; bu zaman zarfında ifade alınamaz.

-Müdafinin görevinin bittiği bir başka durum da soruşturmanın takipsizlikle bitmesi durumudur. Hükümlüler bakımından müdafî değil vekil vasfını vermek zorundayız.

3) Kanun yoluna başvurma yetkisi: Soruşturma ya da kovuşturma süresinde verilen bütün kararlara ve dolayısıyla hükme karşı kanun yoluna başvurma yetkisi şüpheli, sanık, müdafî ve kanuni temsilciye tanınmıştır. Müdafinin bunun için yetkilendirilmesine gerek yoktur, şüpheli veya sanığın lehine olmak kaydıyla her türlü kanun yoluna başvurabilir. (şüpheli veya sanığın açık iradesine aykırı olmamak koşuluyla)

-Bunun bir sınırlaması vardır: CMK Madde 150: (2) Müdafî bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir. Bu çerçevedeki şüpheli veya sanıkların müdafilik görevini üstlenen avukat ile şüpheli veya sanık arasında kanun yoluna başvurma veya başvurunun geri alınması noktasında bir uyumsuzluk çıkarsa müdafinin tercihi dikkate alınır.

-Başvurunun geri alınması hakkı, savcı hariç bütün başvuranlar tarafından kanun yolu hususunda bir karar verilene kadar her zaman geri alınabilir. Müdafî için ise vekaletnamede özel olarak yetkilendirilmesi gerekir.

-Müdafinin görevini yapıp yapmadığının denetlenmesi soruşturma veya kovuşturma makamı üzerine bırakılmıştır.

-Müdafinin görevden yasaklanması: Müdafinin görevini kötüye kullanması durumları oluşabilir. Şartları: 1-Ancak belirli suçlardan şüpheli veya sanıklar hakkında uygulanabilir. Tutuklu veya hükümlünün cezaevinde veya tutukevinde olması ihtiyaç yok. (Örgüt suçları, devlete karşı suçlar, terörle mücadele kanununda sayılan suçlar.) Avukat hakkında da en azından soruşturmanın başlatılmış olması 2-Avukat hakkında yapılan soruşturmanın şüpheli, sanık veya hükümlünün tutuklu olduğu veya soruşturulduğu, kovuşturulduğu suçun içeriğiyle ilişkili olmasına gerek yoktur. **Nasıl?:** Savcı tarafından soruşturma evresinde, sulh ceza hakimi kovuşturma evresinde mahkemeye başvurularak yasaklama kararı talep edebilir. Yani şüpheli, sanık, hükümlüyü soruşturan savcı, hakim veya mahkemenin hem de avukatı soruşturan cumhuriyet savcısının, hakim veya mahkemenin bu kararı verebileceğini söyleriz. **Ne kadar süreyle?:** 1 yıl süreyle yasaklanabilir. Bu süre uzatılabilir. Bir 6 aylık uzatma süresi + bir 6 aylık uzatma süresi daha vardır. Yani toplam 2 yıl boyunca yasaklılık sonucunu temine edebiliriz. Eğer avukat hakkındaki soruşturma takipsizlik kararıyla sonuçlanırsa veya beraat verilirse yasaklılık hali kalkar.

-Bu karara karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

-Savunma makamında eş: Şüpheli, sanık veya kanuni temsilciyle beraber eşin de kanun yoluna başvuru hakkı vardır. Eş sanık lehine ve kendisi için başvurur. Yani sanık lehine başvurmak zorundadır ama kendisi için başvurur. Şüpheli veya sanık eşine başvurma diyemez.

-Eş bu yetkisini şüpheli veya sanık için geçerli olan zaman diliminde kullanır.

-Savunma makamında kanuni temsilci: Şüpheli veya sanık kısıtlıysa yani vesayet altındaysa veya çocuksa yani velayet altındaysa soruşturma veya kovuşturma sürecindeki hakları kullanma yetkisi kanuni temsilci tarafından gerçekleştirilir.

-Şüpheli veya sanık için veya onun lehine başvurmak yetkisine sahiptir.

-Bütün işlemlerde kanuni temsilci şüpheli veya sanık lehine hareket etmek zorundadır. Temsilci ve şüpheli veya sanık arasında menfaat çatışması olursa birden fazla kanuni temsilci varsa diğerini esas alırız. Yoksa yeni bir kanuni temsilci görevlendirilir.

● Önleyici Tedbirler : -Durdurma -Kimlik sorma -Polisin yakalama yetkisinin içindeki önleyici tutma halleri

Koruma tedbirleri suç haberini aldıktan sonra devreye girer. Bunlara adli arama denir.

-El koymada mülkiyet hakkına; yakalama, tutuklama, gözaltında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına müdahale edilir.

-Yaptırımdan en önemli farkı geçici olmalarıdır. Mutlaka kanunla düzenlenmiş olmalıdırlar, yönetmelikle olmaz.

-Bu tedbirleri uygulayabilmek için şüphe olmalı, buna görünüşte haklılık diyorlar.

-Tanım: Suç şüphesinin ortaya çıkmasından sonra 1-maddi gerçeğin ortaya çıkartılması veya elde edilen hükmün kağıt üzerinde kalmasını önlemek amacıyla -hükümden önce -kural olarak hakim kararıyla -belirli bir şüphe derecesini gerektiren -ve görünüşe göre haklı -geçici tedbirlere denir.

-Soruşturma ve kovuşturmada uygulamamız gerekir

-AY Madde 13'e temel hak ve özgürlüklerden bahseden maddeye uygun olmak zorunda, yani ölçülü

• Yakalama

1-Herkesin yakalama yapabileceği hal: Vatandaşın bir hak; polis, kolluk, bekçi vs olduğunda yükümlülük

2-Kolluğun yakalama yetkisi: Bu suçüstü değildir. Tutuklamayı gerektiren bir neden varsa o zaman gecikmesinde sakınca olanlar varsa kolluğun yakalama yetkisi vardır.

3-Eğer kişi çağrı üzerine gelmemişse veya gelmezse zorla getirileceği belirtilmişse bu da bir yakalama kararıdır.

4-Kişi tutuklanacak hakim de yakalama kararı çıkarmış. Bir yerde rastlandığında bu tutuklama amacıyla yakalama kararına dayanarak hakim karşısına çıkartılması gerekir.

-Bizi asıl ilgilendiren kolluğun tutuklama nedenleri olduğu zamandaki yakalama yetkisidir. Bu yakalamayı yaptıktan sonra **gözaltı** gelir. Bu noktada en önemli şey:

-Kolluk bakımından yakalanan haklarını söylemelidir. Neden yakalandı, müdafii, itiraz etmek, yakınlarına haber verme hakkı gibi.

-Gözaltında da yeni bir katalog suçlar oluşturdular: **CMK Madde 91: (1)**Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. (Değişik ikinci cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.)

Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren 24 saati geçemez.(Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre 12 saatten fazla olamaz.

(2)Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığına bağlıdır.

(3)Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, 3 gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri gözaltına alınana derhâl tebliğ edilir.

(4) (Ek: 27/3/2015-6638/13 md.)Suçüstü hâllerıyla sınırlı olmak kaydıyla; kişi hakkında aşağıdaki bentlerde belirtilen suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından 24 saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda 48 saate kadar gözaltına alınma kararı verilebilir. Gözaltına alma nedeninin ortadan kalkması hâlinde veya işlemlerin tamamlanması üzerine derhâl ve her hâlde en geç yukarıda belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet savcısına, yapılan işlemler hakkında bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilir. Kişi serbest bırakılmazsa yukarıdaki fıkralara göre işlem yapılır. Ancak kişi en geç 48 saat, toplu olarak işlenen suçlarda 4 gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Bu fıkra kapsamında kolluk tarafından gözaltına alınan kişiler hakkında da gözaltına ilişkin hükümler uygulanır.

a) Toplumsal olaylar sırasında işlenen cebir ve şiddet içeren suçlar.

b) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1.Kasten öldürme (madde 81, 82), taksirle öldürme (madde 85),

2.Kasten yaralama (madde 86, 87),

3.Cinsel saldırı (madde 102),

- 4.Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
- 5.Hırsızlık (madde 141, 142),
- 6.Yağma (madde 148, 149),
- 7.Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
- 8.Bulaşıcı hastalıklara ilişkin tedbirlere aykırı davranma (madde 195),
- 9.Fuhuş (madde 227),
- 10.Kötü muamele (madde 232),
- c)12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda yer alan suçlar.
- d) 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlar.
- e) 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa dayanılarak ilan edilen sokağa çıkma yasağını ihlal etme.
- f) 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen suçlar.

-Prensipte kelepçe takılmaz fakat: **CMK Madde 93:** Yakalanan veya tutuklanarak bir yerden diğer bir yere nakledilen kişilere, kaçacaklarına ya da kendisi veya başkalarının hayat ve beden bütünlükleri bakımından tehlike arz ettiğine ilişkin belirtilerin varlığı hâllerinde kelepçe takılabilir.

• Durdurma

Aslında önleyici tedbirdir. Durdurma kimlik sorma, yakalamaya da dönüşebildiği için önceden anlatılıyor

-PVSK Madde 4/A: Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. Ancak, el ile dıştan kontrol hariç, (...) Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Bu fıkra kapsamında yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir.

• Tutuklama

Hükümözlü: Kişi hakkında mahkumiyet kararı veriliyor, karar daha kesinleşmeden kanuna göre kesinleşinceye kadar kişi sanık statüsünde olmalı ve bu süreçte de tutukluluğu devam ediyor.

• Hak üzerinden tasnif:

- 1-AY Madde 19- kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına tekabül edenler; yakalama, gözaltı, tutuklama, kısmen adli kontrol, kısmen seyahat özgürlüğü
- 2-AY Madde 20 ve 21-Konut dokunulmazlığı ve özel hayatın gizliliğine tekabül edenler; arama
- 3-AY Madde 35-Mülkiyet hakkı; el koyma
- 4-AY Madde 17-Kişi dokunulmazlığı; beden muayenesi
- 5-AY Maddde 22-Haberleşme özgürlüğü; telekomünikasyonun denetlenmesi

• Önleyici tedbirlerden farkı:

1-Önleyici tedbir dediğimiz suç şüphesi öncesinde tatbik edilirler. Ortada suç şüphesi varsa tatbik edilen koruma tedbiridir. Kolluğun ya da idarenin önleyici tedbire ne dediğinin bir önemi yoktur. Önemli olan bu tedbir hakikaten önleyici tedbir tanımına uygun mudur sorusudur.

2-Bir şüphe değil tehlikenin ortadan kaldırılması amacı.

3-Bunlar da anayasal hakkın sınırlandırmasıdır. Önleyici tedbirler kişiye yönelik değil tehlikeye yönelik tatbik edildiğine göre çoklukla belirsiz kişiye karşı uygulanır. Mesele Beyazıt meydanında geçen herkese. Ancak koruma tedbirlerinde ya şüpheliye ya sadığa ya da somut bir kişiye yöneliktir

4-Koruma tedbirleri soruşturmaya veya kovuşturmaya başladıktan sonra soruşturma veya kovuşturma makamları tarafından kararlaştırılır ve adli kolluk eliyle uygulanır. Önleyici tedbirler idarenin talebi veya kararı üzerine idari kolluk tarafından uygulanır.

● Önleyici Tedbirler

• Durdurma ve kimlik sorma

Konusu kişiler veya araçlar olabilir.

-Yetki polise verilmiş durumdadır.

-Hangi şartlar altında tedbire karar verilebilir?: Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan **makul bir sebebin** bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiilî durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

-Ne şekilde infaz edilir?: Polis, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir; kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir.

Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için zorunlu olan süreden fazla olamaz. (Makul bir süre ve sebep olmalı)

Durdurma sebebini ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

- Polis, görevini yerine getirirken, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilere kimliğini sorabilir. Bu kişilere kimliğini ispatlamaları hususunda gerekli kolaylık gösterilir.

Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılincaya kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. (önleyici tutma) Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

-PVSK Madde 4/A: Polis, kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.

• Kolluğun yakalama yetkisi

-PVSK Madde 13: Polis,

A) Suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri, (adli)

B) Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama veya tutuklama kararı bulunanları, (adli)

C) Halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları (adli) veya sarhoşluk hâlinde başkalarına saldıranları, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenler ile başkalarına saldırmaya yeltenenleri ve kavga edenleri, (önleyici)

D) Usulüne aykırı şekilde ülkeye giren ya da haklarında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınanları, (adli)

E) Polisin kanunlara uygun olarak aldığı tedbirlere karşı gelenleri, direnenleri ve görev yapmasını engelleyenleri, (direniş suç oluştuyorsa adli değilse önleyici)

F) Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla ve bu Kanunun uygulanmasını gösteren Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla, toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol bağımlısı serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri, (önleyici)

G) Haklarında gözetim altında ıslahına veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen küçükleri, (önleyici)

H) (Ek: 27/3/2015-6638/2 md.) Başkalarının can güvenliğini tehlikeye düşürenleri, eylemin veya durumun niteliğine göre; koruma altına alır (önlemedir, çocuklar ve sarhoşlar için), uzaklaştırır (tedbirlere karşı gelenler) ya da yakalar (adli) ve gerekli kanuni işlemleri yapar. Yakalanması belirli bir usule bağlanmış kişilerle ilgili kanun hükümleri saklıdır.

-Önleyici tedbirde amaç ortadan kalkana kadar tutulabilir.

● Koruma Tedbirleri

● Yakalama

Bir soruşturma veya kovuşturmada şüpheli veya sanığın, kolluk, herkes veya kimi durumlarda bir hakim veya mahkeme kararına istinaden kolluk tarafından anlık tutulmasıdır.

-yakalama bakımından bir sürenin varlığından bahsetme imkanımız yoktur çünkü kolluk kaçmasını önleyecek tedbirleri aldıktan sonra kişiye haklarını hatırlatır ve derhal Cumhuriyet savcısına bilgi vererek emri doğrultusunda işlem yapabilir. Savcı kişiyi serbest bırakabileceği gibi gözaltına alınmasına da karar verebilir.

-Yakalama işleminin meşru dayanağı 3 farklı yerden kaynaklanabilir:

1) Hakim veya mahkeme kararı olabilir. Yakalama emri olabilir. Hangi durumlarda yakalama emri çıkartılabilir?:

A- Şüpheli veya sanık çağrı üzerine gelmemişse veya kendisine çağrı yapılamıyorsa hakkında soruşturma evresinde sulh ceza hakimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından yakalama emri çıkartılabilir. Çağrı yapılamıyor'u 2 şekilde anlamamız gerekir

-Elde bir adres olmaması ve nerede olduğunun bilinmiyor olması

-Çağrının yapılmasının fiilen mümkün olmaması (çağrının yapılmasının kaçma ihtimalini gündeme getirmesi)

-Cumhuriyet savcısının bu anlamda yakalama çıkarma yetkisi kural olarak yoktur. Sadece hakim veya mahkemenin vardır.

-Fakat kimi durumlarda **CMK Madde 98:** Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutuk evi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler. (Soruşturması veya kovuşturması kapsamında şüphelinin veya sanığın huzura getirilmesi söz konusuysa sulh ceza hakimi veya mahkeme; ama elde bulunan tutuklunun veya hükümlünün kaçması durumunda savcı veya kolluk amirleri tarafından yakalama emrinin çıkartılması mümkündür.

-Emrin infazı: Bütün kolluk personeli tarafından kişinin görüldüğü yerde tutulması ve emri çıkartan makamın huzuruna götürülmesi : **CMK Madde 94:** Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. Yakalanan kişi, en geç 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır.

-Emrin infazından sonra kişi tutuklanabilir, başka bir tedbir tatbik edilebilir veya serbest bırakılabilir. Ancak sorgusu yapılır, ifadesi alınırsa yakalama emrinin infazı tamamlanmış olur.

-Kararlar bir defa infaz edilir, yakalama emri infaz edildiğinde tekrar yakalanmasına imkan vermesi mümkün değil.

2) **CMK 90/2'den kaynaklanabilir:) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler. (talimat üzerine yakalama)**

-Kolluğun yakalama yetkisinden bahsedebilmemiz için fiili durumun bir tutuklama kararı verilmesini gerektirecek nitelikte veya yakalama emrinin düzenlenmesini gerektirecek nitelikte olması gerekir.

-Gecikmesinde sakınca olmalı ve savcıya da ya da amirlerine ulaşamıyor olmalı.

-Kolluk amirlerine veya savcıya ulaşırsa ve şartlar yine sağlanıyorsa yine kolluğun yakalama yetkisi söz konusudur ancak bu **yakalama amirinin veya cumhuriyet savcısının talimatıyla gerçekleşen bir yakalamadır.**

-emirden bahsediyorsak mutlaka hakim veya mahkeme kararı. Kolluk amiri veya cumhuriyet savcısından bahsediyorsak talimattır.

- 3) Herkesin yakalama yetkisine sahip olduğu hallerdir. **CMK Madde 90:** (1)Aşağıda belirtilen hâllerde, **herkes tarafından geçici olarak yakalama** yapılabilir: a)Kişiyi suçu işlerken rastlanması. b)Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

-Suçüstü:

-İşlenmekte olan suçu, -Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suçu,

-Ceza sorumluluğu olmayan çocuklar: Yakalamaya ya da gözaltına konu olamazlar. 12 yaşından küçük çocukların ceza sorumluluğu olmadığına göre bunları yakalanması, gözaltında tutulması ve tutuklanması mümkün değildir. Bunlar sadece kimlik tespiti için alınırlar. Sonrasında da adli soruşturma bakımından serbest bırakılırlar. Ama ÇKK'ya göre koruma ve gözetim altına alınması gerekiyorsa o prosedür tatbik edilir. Soruşturmanın ve kovuşturmanın konusu değil emniyet tedbiri muhakemesinin konusu olabilir.

-Emir dışındaki hallerde bütün yakalamalar bakımından bir ön koşul söz konusudur; takibi şikâyete bağlı suçlardır. Eğer şikâyet yoksa yakalama ve buna bağlı olarak diğer tedbirlerin gerçekleştirilmesi mümkün değil. Yani hakaret bakımından yakalama söz konusu olabilir mi? hayır. Ancak Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

-Tebdir ölçülü olmalıdır.

-Zor kullanma yetkisi ölçülü olmak kaydıyla hem kolluk hem de kolluk dışındaki kişiler bakımından geçerli

-Kelepçe: çocuklar söz konusu olduğunda yasak; çocuk olmayanlar bakımındansa zorunlu olmadıkça başvurulması yasak

● **Gözaltı**

Şüphelinin soruşturmasının sonuçlandırılması amacıyla adliyenin eli altında tutulması.

-Yakalamadan farkı: -Süre söz konusu -Anlık bir işlem söz konusu değil

-Tutuklamadan farkı: Tutuklamada tutuklanan kişinin tutuk evlerinde tutulmasından bahsediyoruz; burada adliyenin eli altında tutuklanmasından bahsediyoruz. Yani ya adli kolluktaki nezarethaneler ya da adliyedeki nezarethaneler

-Koşulları : +Kişinin tutulmasının soruşturmanın sonuçlandırılması bakımından zorunlu olması
+Kişinin suç işlediği şüphesini gösteren **somut delillerin varlığı** (şüphenin belirli bir yoğunluğa ulaşması)

-Ölçülü olmalı

-Kim gözaltına karar verebilir? Kural olarak cumhuriyet savcısı. Fakat belirli şartlar altında kolluk amiri (mülkiye amiri) de yetkili. CMK Madde 91 Kolluk amirinin gözaltı: Suçüstü hâllerıyla sınırlı olmak kaydıyla; kişi hakkında aşağıdaki bentlerde belirtilen suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından 24 saate kadar (bireysel suçlarda), şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar (toplu suçlarda) gözaltına alınma kararı verilebilir. Gözaltına alma nedeninin ortadan kalkması hâlinde veya işlemlerin tamamlanması üzerine derhâl ve her hâlde en geç yukarıda belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet savcısına, yapılan işlemler hakkında bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilir. Kişi serbest bırakılmazsa yukarıdaki fıkralara göre işlem yapılır. Ancak kişi en geç 48 saat, toplu olarak işlenen suçlarda 4 gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Bu fıkra kapsamında kolluk tarafından gözaltına alınan kişiler hakkında da gözaltına ilişkin hükümler uygulanır.

-Gözaltı süresi: Genel kural Bireysel suçlarda 24 saat, toplu işlenen suçlarda şüpheli sayısına ve delillerin toplanmasında bu 24 saat artı, 24 saat artı, 24 saat şeklinde savcı nezdinde 4 gün olarak belirlenebilir.

-Devlete karşı suçlarda ve terör suçlarında ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda gözaltı süresi yakalama anından itibaren bireysel suçlarda 48 saati, toplu suçlarda 4 günü geçemez. Şüpheli sayısındaki çokluk ve delillerin toplanmasındaki güçlük dikkate alınarak cumhuriyet savcısı gerekli görürse toplu suçlarda 12, bireysel 6 güne kadar uzayabilir.

-Uzatma kararı savcının istemi ve hakim kararı olur.

-Bu sürele ne dahil değil? : Kişinin bulunduğu yerden hakim önüne çıkartılması için gereken olan yol süresi hariç değil. O yol süresi azami 12 saat olabilir. 12 saati aşıyorsa gözaltı süresinden bu süreye takviye edilmesi gerekiyor. Sonuç olarak en uzak yerden geliniyorsa bile bireysel suçlarda 36 saat sonunda bu adamı hakim önüne çıkartmamız gerek.

-Soruşturma evresindeki bütün işlemler yazılı olmak durumundadır. Fakat gözaltı niteliği itibariyle gecikmesinde sakınca bulunan işlemdir. Savcı oradaysa yazılı talimat verebilir ama yoksa sonradan yazılı hale dönüştürmek kaydıyla sözlü talimatla da gözaltı yapılması mümkün. Ancak gözaltı süresinin uzatılma işlemi mutlaka yazılı olarak yapılmak durumunda

-Nasıl sonlanabilir?: 1-Süre dolabilir ve kişi serbest kalabilir

2-Süre dolmakla beraber sorgusu ve tutuklanması talep edilebilir

3-Gözaltı sonlanabilir, gözaltı devam ederken gözaltına yönelik sulh ceza hakimliğinden bir denetim talebinde bulunulur ve sulh ceza hakimi gözaltının sonlanmasına karar verebilir

-CMK Madde 91: ..Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hâkimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur. (zorunlu müdafii)

-Gözaltı işlemlerinin denetimi:

- A) Gözaltının infazı sırasında gerçekleştirilen denetim işlemleri:** Gözaltına alınan kişinin hukuka uygun biçimde muhafazasından ve gözaltı kayıtlarının tutulmasından cumhuriyet savcısı sorumlu
- B) Gözaltı işlemlerinin yargısal denetimi: CMK Madde 91:** *..Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanunî temsilcisi, eşi yada birinci veya ikinci derecede kan hısımları, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. (kanun yolu değildir çünkü hakim veya mahkeme kararı değildir) Sulh ceza hâkimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhâl ve nihayet 24 saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır.* Yakalamanın veya gözaltına alma veya gözaltı süresini uzatmanın yerinde olduğu kanısına varılırsa başvuru reddedilir (yani gözaltı veya yakalamayı uygun bulur) ya da yakalananın derhâl soruşturma evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verilir. (veya 3.bir ihtimal başvuruyu kabul edip kişinin serbest bırakılmasına karar verilebilir)
- C) Başsavcılıkla denetlenmesi:** Başsavcının savcılar tarafından yapılan bütün işlemleri denetleme yetkisi var

-Gözaltında haklar:

- 1) Hem yakalama sonrasında hem de gözaltı sonrasında kişinin yakalama veya gözaltı sebebi ve buna ilişkin hakları konusunda aydınlatılması gerek
- 2) Yakalama, gözaltı veya gözaltı süresinin her uzatılması durumunda bir yakınına veya bir bildirdiği kişiye haber verilmesi gerekir
- 3) Eğer kişi yabancıysa, yazılı olarak karşı çıkmaması durumunda mensubu bulunduğu ülkenin konsolosluğuna haber gönderilir
- 4) Takibi şikayete bağlı suçlarda mağdurun çocuk, aklen veya bedenen kendini savunamayacak durumda şikayet aranmazdı. Şikayet aranmaksızın yakalama gerçekleştirilirse, şikayete yetkili olan kişilerden en azından birine bu durumun haber verilmesi gerekir
- 5) Yakalama dahil bütün işlemlerin tutamağa geçirilmesi gerekir
- 6) Sağlık kontrolü meselesi: -Yakalama zor kullanılarak gerçekleştirilmişse -Gözaltı kararı verilmişse -Gözaltı süresi uzatılmışsa -Gözaltı sırasında bir yerden bir yere nakledilmişse (İşkence veya fena muameleye maruz kalmış mı)

● **Tutuklama**

Şüphelinin veya sanığın kaçma şüphesi veya delilleri karartma tehlikesinin ortadan kaldırılması için tutukevinde tutulması

-Gözaltından farkı:

- +Azami süresi var ve gözaltından çok daha uzun
- +Şüphelinin ağırlığı belirli bir seviyeye ulaşmış
- +Artık soruşturmanın sonuçlandırılması değil, maddi gerçeğin araştırılması veya verilecek hükmün infazının temine dilmesi bakımından kişiyi serbest bırakmama zorunluluğumuz olmalı
- +Adliyenin eli altında değil, tutukevinde

-Yakalanmış ve serbest bırakılmış kişinin tekrar yakalanması söz konusuysa neye ihtiyaç var?:

1-Savcının talimatına. Kolluğun yakalama imkanı ortadan kalkar.

2-Yeni delilin ortaya çıkmış olması

-Maddi koşulları: -Bir tutuklama nedeninin varlığı ve **-Kuvvetli suç şüphesi** (Söz konusu tedbirin tatbiki bakımından elde bulunan deliller tedbiri meşrulaştıracak ölçüde yoğun olmalı) -Ölçülü olmalı

-Aramada makul şüphe vardı

-Tutuklama nedenleri: a)Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b)Şüpheli veya sanığın davranışları;

1.Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2.Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

-Kanuni karine: Soykırım ve insanlığa karşı suç, cinsel saldırı ve istismar, işkence, silahla yaralama, kasten öldürme, uyuşturucu madde imal ticareti, örgüt, devlete karşı suçlar, Bankacılık kanunundaki zimmet, kaçakçılık, tarihi eser kaçakçılığı, toplantı ve gösteri yürüyüşü kanunu, terörle mücadele kanunu suçları varsa tutuklama nedeni varsayılabılır. Ancak aksi savcı veya mahkeme tarafından ispatlanabilir.

-Ölçülülük

-Sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda tutuklama yasak

-Kasten yaralama hariç 2 yıldan daha az ceza gerektiren suçlarda tutuklama kararı verilemez. 15 yaşından küçük çocuklarda bu süre 5 yıldır.

-Soruşturma evresinde tutuklama kararının verilebilmesi **cumhuriyet savcısının talebi ve sulh ceza hakiminin kararıyla** (adli kontrol istendiğinde sulh ceza hakimi tutuklama kararı veremez ancak cumhuriyet savcısı tutuklama talep etmişse hakim adli kontrol kararı verebilir buna **tedrici tedbirler** diyoruz) mümkün. Yani sulh ceza hakiminin re'sen karar verebilmesi mümkün değil

-Kovuşturma evresinde re'sen veya talep üzerine

-Hakim veya mahkeme kararı dışında tutuklama imkanı yok*

-Her tutuklama talebi bünyesinde -tutuklamanın sebep ve koşullarını -neden adli kontrolün yetersiz kalacağını açıklanmak durumundadır.

-Gerekçeli karar hakkı: Hakim kararıyla veya hakim denetimiyle mümkün kılınan bir tedbir olduğuna göre diğer yargısal işlemler gibi gerekçeli olması gerekir. Gerekçe gibi neden adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukuki ve fiili nedenlere de yer verilir.

-CMK Madde 101: Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya

sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

-Zorunlu müdafilik: Tutuklama muhakemesi sorguda olduğu gibi zorunlu müdafilik barındırır.
(kendisinin seçeceği veya baronun atayacağı)

-Tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye talebinin reddine ilişkin kararlara itiraz yolu açıktır.

-Tutuklamada azami süreler:

-Ölçülülük bakımından suçun niteliği ve delil durumu dikkate alınmalıdır. Ölçülülük tutuklama devamınca var olmalıdır.

-CMK Madde 102: (1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda beş yılı geçemez.

+Asliyelerde: 12+6=18 ay

+Ağır cezalarda: 2+3=5 yıl

+Terör ve devlete karşı işlenen suçlarda 2+5=7 yıl

(3) Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafinin görüşleri alındıktan sonra verilir.

(4) **Soruşturma evresinde tutukluluk süresi, ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işler bakımından altı ayı (6 ay dolmadan kişinin iddianamesinin düzenlenmesi ve kamu davasının açılması gerekir aksi takdirde 6 aylık süre dolunca tahliyesine karar verilmek durumundadır), ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler bakımından ise bir yılı geçemez (yoksa tahliye olur). Ancak, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu olarak işlenen suçlar bakımından bu süre en çok bir yıl altı ay olup, gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.**

(5) Bu maddede öngörülen tutukluluk süreleri, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından yarı oranında, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar bakımından ise dörtte üç oranında uygulanır.

-Bu azami süreler suç şüphesi sırasındaki tutmalar bakımından geçerlidir, yani herhangi bir hüküm verilene kadar

-Tutuklamanın denetimi ve sona ermesi: 1) Soruşturma evresinde cumhuriyet savcısı kararı: Cumhuriyet savcısı artık tutukluluğun gerekli olmadığı kanaatine ulaşırsa kişiyi serbest bırakabilir

2) Talep üzerine: Şüpheli sanık kovuşturma veya soruşturma evresinin tamamı boyunca kendisinin tahliyesini talep edebilir.

3) Soruşturmanın takipsizlikle; kovuşturmanın beraatle sonuçlanması: Şüpheli veya sanık statüsü kalktığında

-Tutukluluk denetimi: 1-İstem üzerine yapılabilir 2-Soruşturma evresinde her 30 günde bir 3-Kovuşturma evresinde her 30 günde bir ve duruşmanın her oturumunda tutukluluğun gözden geçirilmesine karar verilir

-Bu noktada verilen kararların tümü itiraza tabidir

-CMK Madde 104: (1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Bu kararlara itiraz edilebilir. (2)

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir. (Dolayısıyla istinaf ve temyizde de tutukluluk halinin devamına karar verilebilir)

-Talep üzerine denetimde usul: CMK Madde 105: (1) 103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adlî kontrol uygulanmasına karar verilir. 103 üncü maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yapılan istemler hariç olmak üzere örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından bu süre yedi gün olarak uygulanır. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir. (tahliye de tutuklamaya da) (Cumhuriyet savcısının tahliye talebi ettiği haller dışında şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz. Bu kararlar 3 günlük süre 7 gün olarak uygulanır) (Bu sürelerin hepsi düzenleyicidir uyulmadığında hukuki sonucu yoktur)

-CMK Madde 107 : (1) Tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, hâkimin kararıyla gecikmeksizin haber verilir.

(2) Ayrıca, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirmesine de izin verilir.

(3) Şüpheli veya sanık yabancı olduğunda tutuklanma durumu, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, vatandaş olduğu devletin konsolosluğuna bildirilir. (Gözetimdeki gibi)

● Adli Kontrol

(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir. (Yani yine kuvvetli suç şüphesi olacak, tutuklama nedenlerinden bir tanesi olacak. Fakat buna rağmen tutuklamanın ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılacak)

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir. (2 yılın altındaki ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda ve 15 yaşından küçüklerde de 5 yılın altındaki suçlarda)

-Veya kişi tutuklanmış olabilir ama 5 yıl ya da 18 aylık azami süreler dolmuş olabilir

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

a) Yurt dışına çıkamamak.

b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

c) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.

d) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.

e) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya ucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.

f) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.

g) Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adlî emanete teslim etmek.

h) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynî veya kişisel güvenceye bağlamak.

i) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adlî kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

j) Konutunu terk etmemek.

k) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek.

l) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek.

-Kim karar verebilir?: Soruşturma evresinde cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimi; kovuşturma evresinde istem üzerine veya re'sen mahkeme tarafından karar verilebilir.

-CMK Madde 110: (1)Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adlî kontrol altına alınabilir.

(2)Hâkim, Cumhuriyet savcısının istemiyle, adlî kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarını uymaktan geçici olarak muaf tutabilir.

(3)109 uncu madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır.

-Tutuklamanın talep edildiği durumlarda sulh ceza hakimi adli kontrole karar verebilir.

İkincisi adli kontrol tedbirleri içeriği hususunda da takdir yetkisi vardır

-Tutuklamada olduğu gibi cumhuriyet savcısı burada da, soruşturma evresinde adli kontrolün gereksiz olduğuna karar verirse kaldırabilir. Dolayısıyla tutuklamayı ve adli kontrolü sonlandırma imkanı vardır. Ama tedbirin içeriğinde değişiklik yapamaz. Yani bir yükümlülüğü savcı kaldırabilir ama bir yükümlülüğü başka bir yükümlülükle değiştiremez.

-Yakalamada, gözaltında veya tutuklulukta geçen süreler kişinin mahkumiyeti durumunda mahkumiyetinden mahsup edilirler. Ama adli kontrolde geçen süreler bu nitelikte değildir. Sadece bir istisnası vardır o da CMK 109/3 (e) bendindeki tedavi kurumuna yatma tedbiridir.

-Adli kontrole ilişkin kararların tamamı bakımından tutuklamadaki rejim geçerlidir; denetim, itiraz vs. Burada eksik olan husus devamlı bir denetimin söz konusu olmamasıdır. Yani 30 günde bir 60 günde bir tekrar gözden geçirme gibi bir hal söz konusu değildir.

-Adli kontrol tedbirlerine uymama: Soruşturma evresinde yine cumhuriyet savcısı istemi üzerine tedbirin niteliği değiştirilebileceği gibi isnat edilen suçun cezası nолursa olsun tutuklanmasına karar verilebilir. Cezası 2 yılın altında olsa dahi tutuklanma yasağı devreye girmiyor.

-Burada sıkıntı azami tutukluluk süresinin dolduğu durumlarda ortaya çıkar: **CMK Madde 112 (2):** Birinci fıkra hükmü, azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle verilen adli kontrol tedbirinin ihlali hâlinde de uygulanabilir. Ancak, bu durumda tutuklama süresi ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde dokuz aydan, diğer işlerde iki aydan fazla olamaz. (Dolayısıyla azami tutukluluk süresi terör ve devlete karşı suçları bir tarafa bırakırsak kural ağır cezada 5 yıl+9 ay olabilir, asliye ceza mahkemesinde 1 yıl+6ay+2 ay olabilir, terör ve devlete karşı suçlarda 7 yıl.)

-Güvence: Kefalet: Güvence bedeli: Hakimlik veya mahkemece belirlenmiş meblağın depo edilmesi suretiyle kişinin serbest bırakılması meselesidir. **CMK Madde 113:** 1)Şüpheli veya sanık tarafından gösterilecek güvence, aşağıda yazılı hususların yerine getirilmesini sağlar:

a)Şüpheli veya sanığın bütün usul işlemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabileceği diğer yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunması.

b)Aşağıda gösterilen sıraya göre ödemelerin yapılması:

1.Katılanın yaptığı masraflar, suçun neden olduğu zararların giderilmesi ve eski hâle getirme; şüpheli veya sanık nafaka borçlarını ödememeleri nedeniyle kovuşturuluyorlarsa nafaka borçları.
2.Kamusal giderler.

3.Para cezaları. (Bütün yükümlülükler yerine getirilmişse hüküm verildiğinde bu bedel iade edilir.)

-Ancak kimi durumlarda bu kalemlerden bazılarının önceden ödenmesi söz konusu olabilir: **CMK Madde 114:** (1)Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, şüpheli veya sanığın rızasıyla

güvencenin mağdurun haklarını karşılayan veya nafaka borcuna ilişkin bulunan kısımlarının, istedikleri takdirde, mağdura veya nafaka alacaklılarına verilmesini emredebilir.

(2) Soruşturma ve kovuşturmanın konusunu oluşturan olaylar nedeniyle, mağdur veya nafaka alacaklısı lehinde bir yargı kararı verilmiş ise, şüpheli veya sanığın rızası olmasa da ödemenin yapılması emredilebilir.

● Zorla getirilme (İhzar)

İfade ve Sorgu için kişinin hazır bulundurulmasının teminine yönelik koruma tedbiridir.

-Kural: İfadesi ya da sorgusu alınacak kişi bir taahhütlü davetiye ile çağırılır. Gelmezse zorla getirileceği yazılır. -İstisnası: Hakkında tutuklama kararı verilmesi veya yakalama emri düzenlenmesi için yeterli nedenler bulunan veya 145 inci maddeye göre çağırıldığı halde gelmeyen şüpheli veya sanığın zorla getirilmesine karar verilebilir.

-Zorla getirilmeden maksat şüphelinin veya sanığın hangi işlem için zorla getiriliyorsa o işlemin yapılacağı sırada orada hazır bulundurulmasını ifade eder. Yakalama emrinden farklı olarak kişinin yurt çapında aranması bir yakalama kaydıyla soruşturulmasını değil, bulunduğu yerden kolluk marifetiyle getirilmesini ifade eder.

-CMK Madde 146: Zorla getirme kararı ile çağırılan şüpheli veya sanık derhal, olanak bulunmadığında yol süresi hariç en geç yirmidört saat içinde çağırılan hâkimin, mahkemenin veya Cumhuriyet savcısının önüne götürülür ve sorguya çekilir veya ifadesi alınır.

-İnfazı: Sizin oturduğunuz yerin karakoluna bir yazı yazılıyor, şu tarihte adliyede hazır bulundurulsun diye. Kolluk geliyor öncesinde ve sonrasında sizi ordan alıyor ve işlemin yapılacağı yerde hazır bulunduruyor. İşlem tamamlandıktan sonra ya serbest bırakılıyor veya tutuklama, gözaltı gibi bir başka işleme dönüşüyorsa o zaman gerekli işlemin yapılması şeklinde gerçekleştiriliyor.

-Sorguya çekilmenin veya ifade almanın sonuna kadar devam eder.

-Zorla getirilmenin önemli tarafı şu, yakalama, gözaltı, tutuklama şüpheli sanığa yönelik tatbik edilen tedbirlerdir. Zorla getirmeye eğer beyanına başvurulması gerekiyorsa şüpheli, sanık, tanık, bilirkişi, suçtan zarar gören veya katılan bakımından başvurabilme imkanı verir.

-Ölçülülük bakımından sıralama yapıldığında en hafiften ağıra doğru: Zorla getirme, işlemli yakalama, emirli yakalama, gözaltı, adli kontrol, tutuklama

-Ölçülülük değerlendirmesinde hangisi en az anayasal hakkı ihlal etmekte ise onun tatbik edilmesi gerekir.

-Yakalama emrinde bir istisna vardır. Sanık kovuşturma evresinde mahkeme huzurundadır.

Dolayısıyla mahkeme dilediği zaman sanığa yönelik yakalama emri çıkartabilir. Tutuklu için davet olmaksızın kovuşturma evresinde zorla getirme kararı çıkartma imkanına sahiptir. Davetle ettirmeye çalışmak tutukluluğun daha uzun süre yapılmasına neden olabilir. O gibi durumlarda kanun koyucu diğer sanığı veya tanık, bilirkişiyi davet olmaksızın zorla getirilmesine imkan tanınıyor. Normalde bunlar da davetiyeyle çağırılır, gelmezse zorla getirileceği ihtar edilir, yine gelmezse zorla getirilir.

● Konut Dokunulmazlığı, Özel Hayatın Gizliliği ve Mülkiyet Hakkını Sınırlayan Koruma Tedbirleri

-1.kategoridekiler kişi özgürlüğü ve güvenliğini sınırlandıranlardı

• Arama

Şüpheli, sanığın yakalanmasını, suç delillerinin veya müsadereye tabi eşyanın ele geçirilmesi amacıyla şüphelinin sanığın veya 3.kişinin konut, işyeri, üst, eşya ya da araçlarında gerçekleştirilen araştırma faaliyetlerine arama diyoruz.

-Açıkta görülenler bakımından aramaya yönelik bir karar almaya ihtiyacımız yok (Örneğin belinde silah)

-Arama ve kontrol ayrımı:

Arama: Belirli nitelikte bir müdahaleyi zorunlu kılmaktadır. Bu aşamaya ulaşmayan faaliyetlere arama demeyiz. Örneğin x ray arama değil. Çünkü arama işlemi bilinmeyeninin açılıp içine bakılmasını gerektiriyor.

-Özel güvenliklere tanınan yetki arama değil. Kontrol yetkisi.

-Arama Türleri: 1) Adli arama:

A) Basit adli arama

B) Özel adli arama: a) Bilgisayar ve bilgisayar kütüklerinde arama b)Avukat bürolarında arama

2) Önleme araması:

A) Karar veya emre dayanmayan

B) Karar veya emre istinaden

-Önleme araması: Suçun işlenmesinin önlenmesi, kamu güvenliği için ortaya çıkmış tehlikeli işletmelerin denetimi gibi suç şüphesine dayanmayan belirli bir tehlikenin ortadan kaldırılması veya ortaya çıkmasının önlenmesine yönelik işlemlerdir.

-Adli arama: Suç şüphesi ortaya çıktıktan sonra soruşturma kapsamında gerçekleştirilen ve delil elde etmekle ya da şüpheli sanığı ele geçirmeye yönelik yapılan işlemlerdir.

-Önleme aramasını da 2 'ye ayırabiliriz: 1) Genel önleme araması: Ancak bir karar veya emre dayalı olarak gerçekleştirilir. 2) Herhangi bir karar veya emrin gerekmediği, yerin veya işlemin niteliğinden kaynaklanan aramalardır. Örneğin gümrükte gerçekleştirilen kaçakçılığı önlemeye yönelik arama.

Önleme araması: PVSK Madde 9: Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usûlüne göre verilmiş **sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle;** kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar. (Ancak kolluğun şüphesi varsa ve vakit de varsa adli arama kararı başlatılmalıdır)

-Önleme araması belirsiz sayılı kişinin, belirli bir yerde bulunan veya belirli vasıflara sahip objektifleştirilmiş ölçütlere göre yapılan aramadır. Adli arama ise kime yönelik arama kararının verildiğinin belirtilmesini icap eder.

-Savcıyla bir ilişkisi yoktur

-Spor karşılaşması, miting, konser, festival, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği veya aniden toplulukların oluştuğu hallerde gecikmesinde sakınca bulunan hal var sayılır.

-Önleme aramasında sebeple sınırlı bir zaman aralığı ve mekan belirlenmek durumundadır.

-2 türü var: **1) Kararlı veya emirli 2) Kararsız veya emirsiz**

-Karar veya emre gerek olmayanlar:

A) Kolluğun güvenliğini sağladığı binalar

B) Kaçakçılığın önlenmesine ilişkin ticarethane, işyeri, eğlence ve benzeri yerler ile eklentiler.

C) Spor müsabakalarından önce yapılan arama

D) Gümrük sahalarında

E) Yakalama veya gözaltının infazı sonrasında kişinin kendisine ve etrafına zarara vermesini önlemek için yapılan arama (Ancak kişinin belirli bir yerde bulunduğu şüpheye yer bırakmayacak şekilde bilinmeli)

F) Nezarethane girişlerinde gerçekleştirilen kontrollerde

-Zorla getirilmeden farkı, zorla getirme içeriye girme yetkisi vermez, ancak kolluk davet eder ve kişi çıkarsa alır. Bunun için de ya yakalama emri ya da arama kararı verilmesi gerekir.

-Ağır cezanın görev alanına giren bir suçtan dolayı suçüstü hali dışında avukat üzeri aranamaz

-PVSK 4/A kapsamında kontrol: Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. (Sınırlı bir önleme araması yetkisidir. Klasik önleme aramasında pekala kıyafetin, çantanın, aracın görülmeyen yerlerine bakılabilir) Ancak, el ile dıştan kontrol hariç, (2) (...) Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Bu fıkra kapsamında yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir. (1)

#Adli arama: 1) Muhatabı sanık olan 2) Üçüncü kişilere yönelik

-Sanık için makul bir şüphenin varlığına ihtiyacımız var. Makul şüphe: Haklı olduğu gerekçelendirilmiş şüphedir.

-Üçüncü kişilerde arama: 3.kişilerin de yine üstünde, eşyasında, konutunda, iş yerinde arama gerçekleştirilebilir ancak burada kişinin veya eşyanın orada olduğuna dair somut olaylara bağlı makul bir şüpheye ihtiyacımız var. Şüpheli sanığa nazaran daha fazla argümana ihtiyaç var. Ancak bu sınırlama şüpheli sanığın bulunduğu yerler ve izlendiği sırada girdiği yerler bakımından geçerli değildir, artık somut olaya ihtiyaç yoktur.

-Şekli koşullar: Kural; hakim. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısı, savcıya ulaşılamayan durumlarda kolluk amiri tarafından karar verilebilir. Arama kararı

yazılı olarak verilmek zorundadır. Yani hakim bakımından karar, kolluk amiri tarafından emirden bahsediyoruz.

-Fakat konut ve işyeri gibi kamuya kapalı alanlarda kolluk amirinin arama emri verme yetkisi yoktur. Hakim ya da savcı verecek.

-El koymada ,diğer tedbirlerde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcı tarafından yapılan bir emirle yapılmışsa daha sonra hakim onayına sunulması zorunludur. Ancak arama bakımından böyle değildir.

-Arama kararı veya emri tek kullanımlıktır yani bir defaya mahsus yetkisini kapsar.

-İnfazı ve işlem tanığı: 1. Soruşturma evresinde yapılan bütün işlemler tutanağa bağlanmalıdır. Ve tutanakta kimlerin iştirak ettiği yazılmalıdır. Bu işlemin niteliğine göre değişir. Cumhuriyet savcısı aramada hazır değilse, işleme yerin sahibi, avukatın dışında o yerin ihtiyar heyetinden veya komşularından 2 kişinin nezaret etmesi gerekir. Biz bu 2 kişiyi işlem tanığı diyoruz. Çünkü eğer savcı yoksa işlem kolluk tarafından gerçekleştiriliyor demektir ve artık denetçiye veya gözlemciye ihtiyacımız var.

-Arama bakımından ve el koyma bakımından hukuki koşulları 2'ye ayırıyoruz: a) hakkın özünü koruyan koşullar ve b) şekli koşullar:

-Hakkın özünü koruyan koşullara riayetsizlik aramayı hukuka aykırı hale getirir.

Buna bağlı olarak yargılama yapılabilmesi ve bu delillere dayalı hüküm kurulabilmesi mümkün değildir. Gecikmesinde sakınca bulunan bir hal yoksa arama kararı alınmalı veya varsa savcılık talimat vermeli. Ama işlem tanığı bakımından; şekli kuraldan ibarettir. Uyulmaması hukuka aykırıdır ama tek başına aramayı sakatlamaz. Elde edilen delilin kullanılmasına engel değil.

-Aramada kimler olabilir?: Eşyanın zilyedi, kendisi yoksa temsilcisi, ayırt etme gücüne sahip bir başka kişi, avukat.

-Arama sonunda verilecek belge: Bunun sonunda tutanak düzenlenmeli ve burda karara ilişkin, karar yer veren hususların yer alması gerekiyor. **CMK Madde 121:**

(1) Aramanın sonunda hakkında arama işlemi uygulanan kimseye istemi üzerine aramanın 116 ve 117 nci maddelere göre yapıldığını ve 116 ncı maddede gösterilen durumda soruşturma veya kovuşturma konusu fiilin niteliğini belirten bir belge ve istemi üzerine elkonulan veya koruma altına alınan eşyanın listesini içeren bir defter ve eğer şüpheliyi haklı kılan bir şey elde edilmemiş ise bunu belirten bir belge verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen belgelerde, hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin, elkonulan eşyanın mülkiyetine ilişkin görüş ve iddialarına da yer verilir.

(3) Koruma altına alınan veya elkonulan eşyanın tam bir defteri yapılır ve bu eşya resmî mühürle mühürlenir veya bir işaret konulur.

-Aramanın konusunu oluşturan şeye kanun sınırlama getirmiştir: belgeler: Kolluğun belge üzerindeki inceleme yetkisi sadece ne olduğunu anlamaya yetecek kadardır. Belge delilini inceleme yetkisi cumhuriyet savcısı ve hakime aittir.

-Bu anlatılanlar **basit aramadır**.

-Kusur yeteceği olmayan kişi bakımından arama yapılabilir mi? Cezai ehliyeti olmadıklarından şüpheli olarak kabul edilemez ve bu kişiler sanık da olamayacaklarından sanık sıfatıyla aranamazlar ,görüşü hakim.

• El koyma

Arama şüpheli/sanık elde etmek ve suç delilleri veya müsadereye tabi eşyayı ele geçirmek için yapılmıyordu. İşte bu aramayla birlikte el koyma kararı da verilmelidir.

-Taşınması veya bulundurulması suç olan bir eşyaysa bu karara ihtiyaç yok

Tanım ve maddi koşullar: Suç delilleri veya müsadereye bağlı eşyanın muhafaza altına alınması yani adliyenin eli altında tutulması anlamında gerçekleştirilen işlemdir. O halde 2 muhatabı var : 1) bir eşyanın, belgenin, herhangi bir şüphelinin bir suçun delili olduğu yönünde şüphe 2) bir eşyanın daha sonra yargılamanın sonunda müsadereye tabi tutulması ihtimali

-İlgilinin rızaen teslim ettiği durumlarda muhafaza altına alınır, ilgilinin rızayla teslim etmediği durumda zor kullanma barındıran el koyma gündeme gelir. (Rıza ile teslimde de malın üzerinde ayrıca bir karar alınmalı)

-Aramada rıza: Şüpheli veya sanığa yönelik işlemlerde şüpheli veya sanık rızası geçerli değil. Ancak 3.kişiler bakımından öğretinin bir bölümü rızanın geçerli olmadığını söylüyor